

Van vondst tot vuilnis

Inventariserend onderzoek naar het selectieproces van
archeologische vondsten die niet (of niet langer) bewaard
worden in een depot

*De praktijk van de selectie
van archeologische
vondsten voor verwijdering
en vernietiging door
certificaathouders en
depots.*

*Niet alle archeologische
vondsten worden behouden
in een depot, maar de
omvang van de deselectie
lijkt beperkt.*

*De Erfgoedwet schrijft
behoud voor van alle
archeologische vondsten uit
opgravingen.*

*De werkprocessen van
archeologen kunnen een
verantwoorde selectie van
vondsten voor verwijdering
en vernietiging adequaat
borgen.*

Missie Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoud

Samenvatting	5
Inleiding	6
1 Conclusies en aanbevelingen	8
1.1 Conclusies	8
1.2 Aanbevelingen	10
2 Onderzoekskader	12
2.1 Wettelijk kader	12
2.2 Probleemstelling	13
2.3 Doel en vraagstelling	14
2.4 Werkwijze	15
3 Deselectie in vogelvlucht	16
3.1 Monumentenwet 1961 en 1988	16
3.2 Depot- en selectieproblematiek	17
3.3 Wet op de Archeologische Monumentenzorg 2007	19
3.4 Deselectie opnieuw aangekaart	20
4 Deselectie van vondsten door certificaathouders	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Beleid voor deselectie van vondsten	22
4.3 Deselectie in het veld	23
4.4 Deselectie in de uitwerkfase	26
4.5 Verwijdering van vondsten	31
5 Deselectie van vondsten door depots	32
5.1 Inleiding	32
5.2 Beleid voor deselectie van vondsten door depots	33
5.3 Deselectie bij deponering (weigering vondsten aan de poort)	35
5.4 Definitieve verwijdering vondsten uit het depot	37
5.5 Registratie en monsternamen van verwijderde vondsten	40
Literatuur	42
Bijlage: Certificaathouders	43
Bijlage: Depots	45
Bijlage: Vragenlijsten	46

Foto: Archeologisch onderzoek met grote hoeveelheden vondstmateriaal.

Samenvatting

In de Erfgoedwet is geregeld dat vondsten uit opgravingen bewaard blijven. De wet biedt geen ruimte voor het achterlaten van vondsten op een opgravingsterrein of het verwijderen ervan uit een depot. Sinds jaar en dag gebeurt dit in de praktijk echter wel. Bij de evaluatie van de Erfgoedwet is deze tegenstrijdigheid naar voren gebracht. Voor de Inspectie was dit aanleiding om inventariserend onderzoek te doen naar de aard en omvang van deze zogenaamde deselectie van vondsten. Een onderliggende vraag hierbij was of in de wet een grondslag gecreëerd moet worden voor het niet-behouden van alle vondsten. En zo ja, in hoeverre er in een regeling invulling gegeven zou moeten worden aan de wijze en omvang van die deselectie.

Uit het onderzoek komt naar voren dat voor deselectie van vondsten meestal geen vastgesteld beleid bestaat, niet bij certificaathouders noch bij depots. Ook zijn achtergelaten of later afgestoten vondsten vaak niet (volledig) gedocumenteerd en gedetermineerd noch bemonsterd voor eventueel toekomstig onderzoek. Deselectie lijkt evenwel slechts op kleine schaal plaats te vinden en voornamelijk in gevallen waar enige noodzaak aan ten grondslag ligt, zoals gevaar voor gezondheid, of in gevallen als tot gruis vergane vondsten of omvangrijk stedelijk materiaal. De indruk is dat de huidige praktijk niet leidt tot een bezwaarlijke strijd met het achterliggende doel van de wettelijke regeling.

Hiermee concludeert de Inspectie dat er geen bijzondere inzet nodig is op de handhaving van deze wettelijke norm. In het verlengde daarvan vraagt de Inspectie zich af of een voorgenomen wettelijke regeling voor de deselectie van vondsten wellicht bij nader inzien niet nodig is. Het feit dat er naar de letter van de wet geen ruimte is voor het niet-behouden van vondsten, heeft immers wel het gewenste effect: deselectie vindt met grote terughoudendheid plaats. Daarbij lijkt deze huidige deselectie te passen binnen de kaders van begrippen als redelijkheid of overmacht. Ook om die reden is een wetsaanpassing op dit moment niet nodig. Het formuleren van een uitzondering op het behoud van vondsten kan ook een risico vormen; bijvoorbeeld met het oog op de vele onuitgewerkte vondsten die zich in het depot bevinden.

Daarenboven bestaat in de praktijk een borging waarmee deselectie beperkt wordt. In de Beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 Archeologie en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (door de minister van OCW aangewezen in de Regeling Erfgoedwet archeologie) is een werkwijze ontwikkeld waarmee vondsten op gecontroleerde wijze gedeselecteerd kunnen worden in samenspraak met betrokken partijen (eigenaar vondsten, bevoegd gezag over het plaatselijke archeologiebeleid, materiaalspecialist en certificaathouder/gravende partij). Tezamen vormen deze partijen een afgewogen oordeel over eventuele deselectie op beperkte schaal. Depot en bevoegd gezag kunnen via deze weg ook regie houden op deselectie in het veld.

Wel is het van belang om vondsten die verwijderd worden uitgebreid te documenteren, te determineren en mogelijk te bemonsteren, zodat de potentie voor toekomstig onderzoek zo maximaal mogelijk aanwezig blijft. Deze aanbeveling geldt zowel voor certificaathouders als voor depots.

Inleiding

Dit rapport bevat een inventariserend onderzoek naar de praktijk van het selecteren van archeologische vondsten die niet (of niet langer) bewaard worden in een depot; de zogenaamde deselectie van vondsten.

Aanleiding

Vondsten uit archeologisch onderzoek moeten blijvend bewaard worden in een depot. Daar moeten ze behouden worden en toegankelijk zijn voor onderzoekers en andere geïnteresseerden. In de Erfgoedwet is geregeld dat archeologische vondsten eigendom zijn van een provincie, een gemeente of de Staat. Deze eigenaren moeten een depot in stand houden voor hun vondsten.

Alle vondsten uit archeologisch onderzoek moeten behouden worden. Er wordt geen onderscheid gemaakt in type vondst, materiaalsoort, behoudswaardigheid of omvang. In principe moet elke aangetroffen snipper houtskool bewaard worden, evenals elk stuk dakpan, ongeacht of deze bijzonder is of enige onderzoekswaarde heeft. Noch doet het ertoe of er twee of tweeduizend soortgelijke scherven zijn gevonden. Alles dient bewaard te worden in het depot.

In de praktijk gaat het er anders aan toe: sinds jaar en dag worden bij opgravingen archeologische vondsten achtergelaten in het veld of op een later moment weggegooid. Niet elke vondst wordt behouden, zo weet iedere archeoloog. Deze selectie, of zogenaamde deselectie van vondsten, komt op verschillende momenten voor in het werkproces. Hoewel deselectie in feite dus al decennialang usance is, is dit niet naar de letter van de wet. Ook zijn er soms zorgelijke geluiden te horen, bijvoorbeeld dat botanische en metalen vondsten minder vaak het depot bereiken.

Bij de evaluatie van de Erfgoedwet is deze tegenstrijdigheid naar voren gebracht, onder andere door de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (verder: Inspectie). Voor de minister is het aanleiding zich te bezinnen op een aanpassing van de wet in deze (zie ook hoofdstuk 3, paragraaf 3.4).

Omdat de Inspectie geen zicht heeft op de aard en de omvang van de deselectie is in het Werkprogramma 2023-2024 opgenomen hiernaar een inventariserend onderzoek te verrichten. Met dit onderzoek wil de Inspectie een beter beeld krijgen van de praktijk van de deselectie. Doel hiervan is een oordeel te kunnen vormen over de wenselijkheid om de regelgeving meer in lijn met de praktijk te brengen of juist om te streven naar een striktere naleving van de bestaande wettelijke bepalingen.

Toezichtkader

Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen op stapel staan, wordt doorgaans vooraf archeologisch onderzoek verricht. Dit kan maar één keer uitgevoerd worden. Sporen kunnen één keer bestudeerd worden en vondsten slechts één keer verzameld.

Daarna is het bodemarchief ter plaatse voorgoed weg. Vondsten en documentatie van sporen vormen de weerslag en het laatste restant van wat er eens was. Om deze waardevolle, afgeleide, bron van het verleden te bewaren voor toekomstige generaties is de bescherming ervan geregeld in de Erfgoedwet. De Inspectie ziet toe op de naleving van de bepalingen in deze wet en houdt toezicht op het archeologiebestel. Dit houdt onder meer in dat toezicht gehouden wordt op archeologische depots en op het stelsel van certificering van archeologische opgravingen. De omgang met archeologische vondsten is hier onderdeel van.

Onderzoeksmethode

Voor het inventariserend onderzoek naar de deselectie van vondsten is gebruik gemaakt van de Inspectiemonitor. Met dit instrument bevraagt de Inspectie periodiek archeologische certificaathouders en archeologische depots over de naleving van de wet- en regelgeving en de taakuitvoering met betrekking tot de Erfgoedwet. Aan de monitor 2023-2024 zijn themavragen over deselectie toegevoegd.

Daarnaast heeft de Inspectie tijdens reality checks veldarcheologen bevraagd over dit onderwerp. Dit zijn bezoeken van de Inspectie in het veld bij certificaathouders die opgravingen verrichten, ter toetsing van de werking van het certificeringsstelsel.

Foto: Metaalvondst in het veld | Fotograaf A. Muller | Bron: Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 van dit rapport bevat de conclusies en aanbevelingen van dit inventariserend onderzoek. In hoofdstuk 2 worden het wettelijk kader, de doel- en vraagstelling en de werkwijze beschreven. In hoofdstuk 3 wordt een korte schets gegeven van de historische context rond de deselectie van archeologische vondsten. Deze context kan als kader gezien worden bij de conclusies en aanbevelingen in dit rapport. In hoofdstuk 4 en 5 volgen de resultaten van de inventarisatie. De uitkomsten van de antwoorden op de themavragen uit de monitor zijn beschreven en de informatie opgehaald bij de reality checks zijn waar relevant ingevoegd. Hoofdstuk 4 heeft betrekking op deselectie van vondsten door certificaathouders en hoofdstuk 5 op deselectie door depots. In enkele roze tekstvakken worden sommige aspecten of onderwerpen nader geduid of uitgelicht.

1 Conclusies en aanbevelingen

1.1 Conclusies

Op basis van de ingevulde vragenlijsten van de monitor door zowel de certificaathouders als de depots en op basis van de vraaggesprekken tijdens reality checks in het veld in de periode 2023-2024 worden de volgende conclusies getrokken over de deselectie van archeologische vondsten.

1 Aard en omvang gedeselecteerd vondstmateriaal beperkt

Deselectie van vondsten vindt plaats op drie momenten: 1. in het veld; 2. bij de uitwerking/voor de overdracht aan het depot, en 3. uit het depot. Zowel tijdens het veldwerk, als tijdens de fase van uitwerking van het veldonderzoek worden vondsten geselecteerd die achtergelaten worden in het veld of die niet overgedragen worden aan het depot. En in depots worden soms vondsten geselecteerd ter afstoting en vernietiging.

Op basis van de inventarisatie lijkt deselectie van vondsten echter slechts in beperkte mate en met terughoudendheid te gebeuren. 60-65% van de certificaathouders geeft aan tijdens veldwerk alle vondsten mee te nemen. De certificaathouders die wel soms vondsten achterlaten, geven aan dit over het algemeen slechts bij een klein deel van de onderzoeken te doen en alleen in beperkte mate.

Vóór aanlevering aan het depot vindt ook deselectie plaats. Hoewel het gebruikelijk is om voor de overdracht een selectielijst voor te verwijderen vondsten op te stellen (84% van de certificaathouders doet dit), wordt veelal aangegeven dat dit slechts bij een deel van de onderzoeken en in beperkte mate gebeurt.

Circa 70% van de depots weigert nooit vondsten aan de poort. Ongeveer de helft van de depots verwijdert wel eens vondsten uit het depot, maar dit gebeurt met grote terughoudendheid en in zeer beperkte aantallen (genoemde percentages zitten vaker tegen de 0% dan de 1%).

Zowel certificaathouders als depots gaan in de basis uit van het behoud van alle vondsten die bij archeologisch onderzoek aangetroffen worden. Toch zijn er redenen voor het achterlaten van vondsten. In het veld betreft dit vooral een recente datering of een onduidelijke vondstcontext (zoals een bouwvoor- of stortvondst). Bij depots gaat het eveneens meestal om een onbekende vondstcontext. Daarnaast zijn er bij de depots soms noodzakelijke verwijderingen vanwege gevaar (bijvoorbeeld door schimmel) of overmacht (bijvoorbeeld tot gruis geworden vondsten vanwege gebrekkige conservering in het verleden). Slechts bij bulkmateriaal (bijvoorbeeld stenen muren uit stedelijke context of houten waterputten) wordt een selectie doorgaans vaker toegepast en acceptabel geacht. Partijen geven vrijwel unaniem aan dat financiën geen tot nauwelijks een rol spelen. Behalve bij de deselectie vóór overdracht aan het depot, op dat moment spelen financiën wel vaker een rol, al dan niet in combinatie met de (nog resterende) beperkte onderzoekswaarde. Veelal lijkt het echter ook hier in hoofdzaak te gaan om vondsten zonder context of om WOII-materiaal.

De resultaten van het inventariserend onderzoek bevestigen een bestaande praktijk van deselectie. Tegelijkertijd constateert de Inspectie dat de aard en de omvang dusdanig zijn dat het doel van de wettelijke bepalingen nauwelijks geschonden wordt. De huidige aard en omvang van deselectie lijkt terughoudend plaats te vinden en binnen kaders van begrippen als redelijkheid of overmacht. Hoewel het aanvankelijk de gedachte van de Inspectie was dat wet en praktijk met elkaar in overeenstemming gebracht diende te worden, is dit bij nader inzien wellicht niet noodzakelijk.

2 Geen vast beleid, wel ongeschreven regels over deselectie

Hoewel het merendeel van de certificaathouders en de depots geen vastgesteld beleid heeft, betekent dit niet dat vondsten zonder beleid gedeselecteerd worden. Er is vaak geen beleid, omdat behoud van alle vondsten in principe als de regel beschouwd wordt, en deselectie als de uitzondering. Ook zijn er ongeschreven regels te herkennen. Zoals regels met betrekking tot de hierboven genoemde redenen voor verwijdering: de vondst is (sub)recent, contextloos, beschimmeld of dermate slecht behouden dat onderzoek eraan niet meer mogelijk is. Het herbegraven van menselijk botmateriaal wordt ook wel eens genoemd als beleid voor deselectie. Hoofregel is echter dat deselectie van vondsten slechts met terughoudendheid toegepast mag worden.

Daarnaast wordt door enkele certificaathouders en depots gewezen op de bestaande werkpraktijk en werkprocessen uit de Beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 Archeologie en bijbehorende protocollen in het Kwaliteitshandboek Nederlandse Archeologie. Hierin is een werkwijze beschreven die deselectie mogelijk maakt met duidelijke kaders en randvoorwaarden. Een eigen beleid is derhalve overbodig. Toepassing van de werkwijze uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie voorziet reeds in goede checks and balances, en kan, indien nodig, nader vastgelegd worden in de programma's van eisen voor archeologisch onderzoek. Afwegingen en besluiten over deselectie worden dan gemaakt in overleg met de materiaalspecialist, het bevoegd gezag en de depothouder/eigenaar vondsten. Deze werkwijze komt ook tegemoet aan het feit dat deselectie maatwerk is en per project en per locatie een doordachte afweging vergt, aldus enkele depothouders. Er zijn geen signalen afgegeven dat deze werkwijze tot onoplosbare problemen leidt.

Op basis van conclusie 1 en 2 komt de Inspectie tot de slotsom dat op dit moment noch een striktere handhaving van de huidige regelgeving noch een wijziging van de wet geboden is.

3 Beperkte documentatie en monsternamen van gedeselecteerde vondsten

Gedeselecteerde vondsten worden vaak niet volledig beschreven en gedocumenteerd. Monsternamen van vondsten die in het veld achtergelaten worden, of uit het depot verwijderd, is daarnaast eerder uitzondering dan regel. Enerzijds is dit begrijpelijk: partijen geven aan in hoofdzaak alleen die vondsten achter te laten of te verwijderen die sowieso geen onderzoekswaarde hebben (door slechte conservering, contextloosheid, recente datering et cetera). Anderzijds beperkt dit eventuele toekomstige onderzoeksmogelijkheden en tevens maakt dit de beslissingen over de deselectie van vondsten niet controleerbaar, zeker als het een besluit door één persoon betreft (bijvoorbeeld de betreffende projectleider in het veld of de depotbeheerder die uitvoering geeft aan de werkzaamheden in het depot).

1.2 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies doet de inspectie de volgende aanbevelingen:

1 Weeg een eventuele wetswijziging voor deselectie van vondsten zorgvuldig af

De Inspectie beveelt de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan zorgvuldig te wegen of een wetswijziging noodzakelijk is en hoe die vormgegeven zou moeten worden. De Inspectie signaleert daarbij een risico dat een uitzondering mogelijk ongewenste neveneffecten kan hebben als hier ruimte in zit om meer deselectie toe te passen en dat in haar aard een uitzondering tot vragen en onduidelijkheid in de praktijk kan leiden.

De Inspectie ziet weliswaar dat de huidige bepaling over het bewaren van vondsten niet volledig wordt nageleefd, maar constateert dat in de geest van de wet wordt gehandeld en voor de situaties van deselectie goede redenen bestaan. Hoewel bij de Inspectie aanvankelijk het idee bestond dat de wet en de praktijk (meer) met elkaar in overeenstemming gebracht dienden te worden, is dit aldus bij nader inzien wellicht voorbarig. De huidige regelgeving heeft vooralsnog het gewenste effect: vondsten worden niet of in elk geval zo min mogelijk achtergelaten in het veld en/of verwijderd uit het depot. In principe zijn zowel certificaathouders als depotbeheerders doordrongen van het feit dat de wet voorschrijft dat vondsten behouden moeten worden. Tevens wordt er veelal gestreefd naar maximaal behoud van vondsten.

Daarnaast hebben depots door het vele onuitgewerkte onderzoek nog steeds geen volledig beeld van hun collectie. Zolang dit het geval is, is een gefundeerde selectie van vondstmateriaal niet goed mogelijk. Ook vanuit die optiek is het wettelijke uitgangspunt om alles te behouden op dit moment nog even valide als op het moment waarop de regeling is ingevoerd.

2 Uitgebreidere documentatie en monsternamen van gedeselecteerd materiaal

De Inspectie beveelt een uitgebreide documentatie en monsternamen aan van gedeselecteerde vondsten. Het is aan te bevelen hier bij een nieuwe wijziging van de KNA aandacht aan te besteden.

Net zoals archeologische sporen maar één keer onderzocht kunnen worden, kunnen archeologische vondsten maar één keer verwijderd en vernietigd worden. Daarna zijn ze voorgoed weg. Om die reden worden bij archeologisch onderzoek veel eisen gesteld aan documentatie van sporen. Het is aan te bevelen ook te voorzien in een zo ruim mogelijke documentatie, determinatie en monsternamen van vondsten die ter verwijdering en vernietiging geselecteerd worden. Dit geldt voor vondstmateriaal dat reeds in het veld gedeselecteerd wordt, alsook voor te verwijderen vondsten vóór overdracht aan een depot en te verwijderen vondsten uit het depot. Deze aanbeveling is aldus gericht aan zowel de certificaathouder als de depothouder/eigenaar vondsten.

Ook (sub)recente vondsten of vondsten die nauwelijks behouden zijn (fragmentarisch of slecht geconserveerd) kunnen informatie in zich bergen die in de toekomst onderwerp wordt van onderzoek. Monsternamen hiervan kan waardevol zijn. Hetzelfde geldt voor documentatie. Een nadere determinatie, tekeningen, foto's, registratie van gewicht et cetera kunnen voor toekomstig onderzoek van

belang zijn. Op het moment dat archeologische vondsten voorgoed verwijderd worden is een uitgebreide registratie, determinatie en monsternamen een wijze om de informatie hierover wel nog zo maximaal mogelijk te behouden. Na afloop van een opgraving zijn vondsten immers nog de enige primaire bron over het archeologisch verleden. Dat stemt tot bezinning bij elke keuze voor verwijdering en/of vernietiging ervan.

2 Onderzoekskader

In dit hoofdstuk wordt het wettelijk kader voor de omgang met archeologische vondsten geschetst en worden achtereenvolgens probleemstelling, doel, vraagstelling en werkwijze uiteengezet.

2.1 Wettelijk kader

2.1.1 Erfgoedwet

De Erfgoedwet vormt het kader waarbinnen het behoud van archeologische vondsten in Nederland is geregeld. Een archeologische vondst is een overblijfsel, voorwerp of ander spoor van menselijke aanwezigheid in het verleden, afkomstig van een archeologisch monument.¹ Een archeologische vondst uit een opgraving, en waarop niemand zijn recht van eigendom kan bewijzen, is eigendom van de provincie, waar de vondst is aangetroffen. Als de gemeente, waar de vondst is aangetroffen, beschikt over een eigen depot, is die gemeente eigenaar van de vondst. Als de vondst buiten het grondgebied van enige gemeente of provincie is aangetroffen, dan is de Staat eigenaar.² Dit laatste betreft maritieme vondsten.

De eigenaar van archeologische vondsten moet een depot in stand houden waarin vondsten opgeslagen kunnen worden op een wijze die uit een oogpunt van behoud en toegankelijkheid verantwoord is.³ Dit is de enige in de wet geformuleerde eis voor depots. De wetgever heeft in de Erfgoedwet wel een optie gecreëerd om in een algemene maatregel van bestuur nadere eisen te stellen voor een verantwoorde opslag, maar daar is tot op heden geen gebruik van gemaakt.⁴

Uit de Memories van Toelichting bij de Erfgoedwet en haar voorgangers blijkt dat de toegankelijkheid duidt op de mogelijkheid voor eenieder -zowel de archeoloog als de geïnteresseerde burger- om de archeologische vondsten te bestuderen en te bewonderen. Met behoud wordt bedoeld op een duurzame conservering van de vondsten en een langdurige opslag, zodat alle materialen nu en in de toekomst bewaard blijven. Uit de wetstekst en Memories van Toelichting is verder op te maken dat alle aangetroffen vondsten uit archeologisch onderzoek behouden moeten worden. Er is geen onderscheid gemaakt in vondsttype, materiaal, omvang, conserveringstoestand, zeldzaamheid of een ander kenmerk op basis waarvan de ene vondst eventueel wel en de andere niet opgeslagen wordt in het depot.⁵

2.1.2 Kwaliteitsnorm Nederlandse archeologie

Archeologisch onderzoek verrichten zonder certificaat is verboden.⁶ Een certificaathouder die opgravingen mag uitvoeren, dient ervoor te zorgen dat

¹ Artikel 1.1 Erfgoedwet.

² Artikel 5.7 Erfgoedwet.

³ Artikel 5.8 Erfgoedwet.

⁴ Artikel 5.8 lid 4 Erfgoedwet.

⁵ MvT, TK, 1986-1987, 19 881, nr. 3, p. 9,10; MvT, TK, 2003-2004, 29 259, nr. 3, p. 22,23; MvT, TK, 2014-2015, 34 109, nr. 3, p. 90,91.

⁶ Artikel 5.1 Erfgoedwet.

| | | | | | | |

archeologische vondsten gedocumenteerd, geconserveerd en overgedragen worden aan het depot.⁷

De houders van een certificaat voor gravend archeologisch onderzoek dienen onderzoek op professionele wijze te verrichten. Daartoe committeren zij zich aan de Beoordelingsrichtlijn 4000 Archeologie (BRL) en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). Hierin zijn diverse protocollen opgenomen waarin de werkprocessen van A tot Z beschreven staan.⁸ Deze zijn de afgelopen 25 jaar door het veld zelf ontwikkeld. Archeologen uit alle geledingen hebben eraan meegewerkt en doen dit bij aanpassingen van de norm nog steeds.

In enkele protocollen staan passages en richtlijnen over het selecteren van vondsten ter verwijdering. Hoewel een dergelijke deselectie strikt genomen niet in overeenstemming is met de wet, staat dit al ruim 15 jaar in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. In de praktijk werd immers al aan deselectie gedaan en de wens bestond om dit van kaders te voorzien om te borgen dat het op eenduidige, beredeneerde en terughoudende wijze zou gebeuren. Tevens is op deze wijze geborgd dat de juiste partijen, zoals depothouder en materiaalspecialist, verplicht betrokken worden bij het proces van deselectie.

In het KNA-protocol *4001 Programma van Eisen* is een hoofdstuk opgenomen over selectie: *PS06 Richtlijnen voor (de)selectie vondsten en monsters*. Hierin wordt een kader geschetst waarbinnen het mogelijk is om zowel in het veld als tijdens de fase van uitwerking een selectievoorstel te doen aan het depot voor te verwijderen vondsten. Voor vrijwel alle materiaalcategorieën is opgenomen dat in de selectie voor deponering representatieve sampling eventueel mogelijk is, mits dit wetenschappelijk verantwoord kan worden en op advies van een deskundig materiaalspecialist gebeurt.⁹ De richtlijn schrijft voor dat de selectie altijd ter goedkeuring aan het depot voorgelegd wordt.

In KNA-protocol *4004 Opgraven* is een hoofdstuk opgenomen met dezelfde strekking, waarin ingegaan wordt op het deselecteren van vondsten per materiaalcategorie: *OS13 Selectie vondsten en monsters / afstoten en vernietiging niet-geselecteerde vondsten en monsters / selectierapport*. Ook in de protocollen *4003 Inventariserend Veldonderzoek* en *4006 Specialistisch onderzoek* wordt verwezen naar de werkwijze uit de hoofdstukken *PS06* en *OS13*.

2.2 Probleemstelling

Met de gestaag groeiende hoeveelheid archeologisch vondstmateriaal en de navenant groeiende kosten voor behoud en toegankelijkheid wordt de deselectie van vondsten als thema in het werkveld regelmatig aangekaart. Is het werkelijk nodig alles te bewaren?

In de praktijk is deselectie ook al aan de orde. De selectie van vondsten die niet overgedragen worden aan een depot gebeurt al net zo lang als de wet bestaat die voorschrijft dat alles bewaard moet worden. Selectie vindt daarnaast plaats in alle stadia van het archeologische werkproces: bij de ontdekking in het veld, bij de uitwerking van het veldonderzoek en bij de keuze voor conservering; bij de

⁷ Artikelen 5.2 tot en met 5.6 Erfgoedwet.

⁸ Artikel 2 Regeling Erfgoedwet archeologie.

⁹ Protocol 4001 Programma van Eisen, p. 35.

overdracht aan het depot en ten slotte uit het depot zelf. Dat op dit vlak niet geheel naar de letter van de wet wordt gehandeld, is aldus een gegeven. In welke mate dit gebeurt, en op welke wijze certificaathouders en depots dit doen, is evenwel onbekend.

Een wettelijke regel die in zijn algemeenheid niet nageleefd wordt, is een dode letter. Een breed geaccepteerd niet-naleven van wettelijke regels, noch enige handhaving hierop, is onwenselijk. Het kan het draagvlak voor bepaalde regels aantasten, hetgeen gevolgen kan hebben voor andere regels en/of het stelsel van de overkoepelende regeling. Bij de evaluatie van de Erfgoedwet in 2022 heeft de Inspectie gewezen op het ontbreken van een grondslag in de wet voor deselectie.

Naast de intrinsieke problematiek van de niet-naleving van regels is het beoogde doel van de regelgeving van belang. Met het behoud van alle vondsten is beoogd dat vondsten tentoongesteld kunnen worden in musea en dat zij duurzaam voorwerp kunnen zijn van wetenschappelijk onderzoek.¹⁰ Zo moeten ze in de toekomst opnieuw of met betere technieken bestudeerd kunnen worden. Door het ontbreken van een overkoepelend, actueel beeld van de deselectie van vondsten is het niet duidelijk of en in hoeverre deze doelen in het gedrang zijn.

2.3 Doel en vraagstelling

Het doel van voorliggend onderzoek is te inventariseren wat de praktijk is van de deselectie van vondsten en een beeld te vormen over de aard en omvang van deze praktijk. Afhankelijk van de uitkomst hiervan wordt een oordeel gevormd over de eventuele wenselijkheid de regelgeving te wijzigen om deze meer in lijn met de praktijk te brengen of wellicht juist te streven naar een striktere naleving van de bestaande wettelijke bepalingen. Vragen die hierbij aan de orde komen, zijn:

1. Wat is de praktijk van de selectie van vondsten voor verwijdering en vernietiging door certificaathouders tijdens het veldonderzoek en de uitwerking daarvan?
 - a. Hebben certificaathouders beleid vastgelegd voor de deselectie van vondsten tijdens het veldonderzoek of de uitwerking van het veldonderzoek?
 - b. Hoe omvangrijk is de praktijk? Is deselectie voor alle certificaathouders usance?
 - c. Welke factoren zijn beslissend bij deselectie door certificaathouders?
 - d. Hoe worden gedeselecteerde vondsten gedocumenteerd en bemonsterd?
2. Wat is de praktijk van het weigeren van vondsten en het selecteren van vondsten voor afstoting en vernietiging door de depots?
 - a. Hebben depots beleid vastgesteld en worden vaste verwijdercriteria gehanteerd voor deselectie?
 - b. Hoe omvangrijk is de deselectiepraktijk? Is deselectie in alle depots usance?
 - c. Welke factoren zijn beslissend bij deselectie van vondsten door depots?
 - d. Worden vondsten die gedeselecteerd zijn voor verwijdering en vernietiging gedocumenteerd en bemonsterd?
3. Komt het doel van de regelgeving over het behoud van vondsten in het gedrang door de huidige praktijk van deselectie? Zo ja, zou de regelgeving strikter nageleefd moeten worden of is het wenselijk deze te wijzigen en meer in lijn te brengen met de praktijk?

¹⁰ MvT, TK, 2003–2004, 29 259, nr. 3, p. 22.

2.4

Werkwijze

Voor het inventariserend onderzoek naar de praktijk van deselectie van vondsten is gebruik gemaakt van de Inspectiemonitor. Dit is een instrument waarmee de Inspectie tweejaarlijks gegevens opvraagt bij onder andere certificaathouders en depots. Naast reguliere vragen over de naleving van de wet- en regelgeving en de taakuitvoering met betrekking tot de Erfgoedwet biedt dit instrument ruimte aan incidentele themavragen. Op deze wijze kunnen alle betrokken partijen op dezelfde wijze en tegelijkertijd bevraagd worden.

Aan de hand van een set themavragen is informatie opgevraagd over de praktijk van deselectie van vondsten door zowel certificaathouders als depots. De vragen richtten zich op het veldwerk; de uitwerkfase van archeologisch onderzoek; de overdracht van vondsten aan het depot en de permanente opslag in dan wel afstoting van vondsten uit het depot. Naast meerkeuzevragen is bij elk afzonderlijk onderdeel van de vragenset ruimte geboden om in open antwoordvelden te reflecteren op de specifieke thematiek (zie bijlage vragenlijsten). Op deze manier is zowel informatie opgehaald die statistisch gebruikt kan worden als informatie die meer duiding kan geven aan de specifieke werkwijze of ervaringen van een afzonderlijke certificaathouder of depot.

Daarnaast is informatie opgehaald over de selectiethematiek door tijdens reality checks veldarcheologen te bevragen over dit onderwerp. Reality checks zijn bezoeken van de Inspectie aan certificaathouders in het veld, waarbij de werking van het certificeringsstelsel voor opgravingen getoetst wordt. Bij deze bezoeken lag in 2023 en 2024 ook een set vragen voor over deselectie van vondsten. De gesprekken zijn vooral benut om archeologen in het veld in eigen bewoordingen te laten vertellen over hun werkwijze en ervaringen met het al dan niet meenemen van alle aangetroffen vondsten.

Enkele kanttekeningen

Dit inventariserend onderzoek is gebaseerd op monitorvragen en interviews in het veld. De antwoorden zijn niet gevalideerd. Bij verwijdering van vondsten zonder registratie is dat overigens ook niet mogelijk.

Exacte aantallen en percentages vondsten die gedeselecteerd worden, zowel in de fase van het veldwerk, als tijdens de fase van de uitwerking, zijn niet te geven. Daartoe zou per afzonderlijk onderzoek berekend moeten worden hoeveel vondsten er in totaal aangetroffen zijn en hoeveel er uiteindelijk in het depot belanden. Dergelijke berekeningen zijn bijzonder bewerkelijk. Daarnaast is het lastig een goede steekproef samen te stellen, daar er veel variabelen zijn (type veldonderzoek, omvang veldonderzoek, certificaathouder, depothouder, bevoegd gezag, programma van eisen et cetera). Het is de vraag of betrouwbare cijfers over daadwerkelijke aantallen van verwijderde vondsten te produceren zijn. Aan de hand van deselectielijsten met voorstellen voor te verwijderen vondsten en monsters zou eventueel nog nader onderzoek gedaan kunnen worden. Maar ook dit zou mogelijk niet meer opleveren dan een nadere indicatie. Vooral nog is dergelijk onderzoek dan ook achterwege gelaten.

Maritieme archeologie komt relatief weinig voor in Nederland. Ook zijn er nauwelijks certificaathouders die archeologisch onderzoek onder water verrichten. Hoe omgegaan wordt met het al dan niet deselecteren van archeologische vondsten onder water is dan ook niet meegenomen in dit onderzoek. Dit betekent geenszins dat deze vondstgroep niet relevant is. Binnen het kader van dit inventariserend veldonderzoek voerde het evenwel te ver deze problematiek mee te nemen. De vondstenrijkdom van onderwaterarcheologie vormt feitelijk een status aparte en vraagt wellicht om een eigen omgangskader.

3 Deselectie in vogelvlucht

In dit hoofdstuk wordt een korte historische context geschetst van archeologische depots en de problematiek rond deselectie.

3.1 Monumentenwet 1961 en 1988

Met de komst van de Monumentenwet in 1961 is het verbod op archeologische opgravingen geïntroduceerd. In vier artikelen werden de regels over opgravingen en vondsten opgetekend. Uitsluitend de minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen kon instellingen of personen aanwijzen die archeologisch graafwerk mochten verrichten.¹¹ In de praktijk kwam dit erop neer dat dat in hoofdzaak de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (nu RCE) was, enkele universiteiten (en musea) en een aantal individueel aangewezen 'stadsarcheologen', die toen hun intrede deden. Archeologische vondsten uit opgravingen werden eigendom van de archeoloog of het lichaam dat ze had opgegraven, zo werd in artikel 23 bepaald. Voor het overige was er vrijwel niets geregeld. Archeologische vondsten belandden in die tijd overal en nergens. In de kelders van universiteiten, op het bureau van medewerkers van de Rijksdienst, in lokale musea, gemeentelijke kantoorruimtes en zelfs onder het bed of op de zolder van een willekeurige stadsarcheoloog of archeoloog van de universiteit.

Met de toename van archeologisch onderzoek in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw kwam het besef dat alleen het regelen van het opgravingsverbod niet voldoende was om archeologisch erfgoed te beschermen. 'Ex situ' kunnen archeologische vondsten en archeologische informatie en kennis immers ook verloren gaan. De eigendomsbepaling bood geen waarborg dat vondsten een zodanige bestemming kregen dat ze voor onderzoek toegankelijk waren en dat er aan hun wetenschappelijke waarde recht gedaan werd.¹² In 1988 is daarom de Monumentenwet uitgebreid: het 'depôt voor bodemvondsten' deed zijn intrede in de wet en de eigendom van vondsten werd gewijzigd. Archeologische vondsten zijn sindsdien eigendom van de overheid en konden toegewezen worden aan depôts voor bodemvondsten.¹³ Met de veranderingen werd beoogd een wetenschappelijk verantwoorde aanpak te garanderen waarbij vondsten in hun onderlinge samenhang bestudeerd kunnen worden. Er stond de overheid een beeld voor ogen van 'een netwerk van depôts' waarin de archeologische opgravingsvondsten ondergebracht en beheerd worden, met ruimtes met klimaatcondities en een expositieruimte.¹⁴

Maar dat ideaal bleek niet eenvoudig behaald, en ook met de komst van de archeologische depots waren de zorgen over het behoud van vondsten niet opgelost. De documentatie en de vondsten van vele grootschalige opgravingen bereikten nu weliswaar gestaag de depots, en alles werd aangenomen en opgeslagen, maar de archeologen die zich over een depot ontfermden, zagen met de komst van de vondsten ook nieuwe problemen op zich afkomen.

¹¹ Artikel 22 Monumentenwet 1961.

¹² MvT, TK, 1986-1987, 19 881, nr. 3, p. 9.

¹³ Artikelen 43 en 44 Monumentenwet 1988.

¹⁴ MvT, TK, 1986-1987, 19 881, nr. 3, p. 9, 10.

Tot eind jaren negentig van de vorige eeuw werd er veel opgegraven en weinig tot niet uitgewerkt. Vóór de komst van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (die in 2007 voor grote aanpassingen van de Monumentenwet 1988 heeft gezorgd) was er geen stelsel in werking voor de borging van archeologisch onderzoek inclusief een uitwerking en rapportage. Het verstoorder-betaalt-principe is pas in 2007 ingevoerd.¹⁵ De meeste opgravingen van de periode daarvoor betroffen zogenaamde noodopgravingen en zijn tot op de dag van vandaag niet uitgewerkt noch gepubliceerd. Het ordenen en toegankelijk maken van de documentatie en bijbehorende vondsten was een enorme klus, waarvoor geen financiën voorhanden waren; de mate van conservering van vondsten was in veel gevallen beroerd en dozen vol met onuitgewerkt materiaal stapelden zich op in te kleine ruimtes.

3.2 Depot- en selectieproblematiek

Al begin jaren negentig van de vorige eeuw werd gesproken over de 'archeologische depotproblematiek'. Vondsten lagen overal en nergens; tot depot bestempelde ruimtes waren overvol; klimaatbeheersing was niet aanwezig en vondsten waren niet geconserveerd. Wat betreft plichten en verantwoordelijkheden riep de Monumentenwet nog veel vragen op. Diverse gremia bogen zich erover, zoals het Convent van Gemeentelijke Archeologen; hoogleraren; de Rijkscommissie voor de Archeologie; de Raad voor het Cultuurbeheer en de Stichting voor de Nederlandse archeologie.

Parallel aan de discussies rond de depotproblematiek, werden discussies gevoerd over deselectie. Hoewel hierover niet direct consensus bestond, was het algemene gevoel dat selectie van de hand gewezen diende te worden. Een gewogen selectie kan immers pas plaatsvinden nadat onderzoek, inventarisatie en uitwerking daaraan zijn voorafgegaan. *'Zolang een niet-kennen van de inhoud, de betekenis en de waarde van het depotmateriaal aan de orde is, is het onmogelijk om te selecteren, en vooralsnog liggen de depots vol met onuitgewerkt onderzoek'*, zo was de slotsom (zie tekstvak).

De discussie over deselectie in de jaren negentig van de vorige eeuw richtte zich weliswaar in hoofdzaak op de selectie van vondsten naar en in het depot; dit laat onverlet dat de selectie van vondsten in het veld daar wel bij betrokken werd. Hierbij werd echter beduidend minder complexe problematiek ervaren noch urgentie gevoeld. Over het algemeen bestond hierover eensgezindheid: in het veld kan uitsluitend sprake zijn van 'microselectie' en daarvoor kunnen richtlijnen opgesteld worden. Een dergelijke primaire selectie van vondstmateriaal werd ook in de drie decennia ervoor al toegepast, waarbij het uitgangspunt was: zeer beperkt en op basis van kennis.

Selectie voorafgaand aan de overdracht aan een depot werd ook besproken. Hiertoe is zelfs een aanzet opgesteld door de Stichting voor de Nederlandse Archeologie. Dit werd samen gedaan met een werkgroep van archeologen, die een evenwichtige representatie vormde van instellingen die over archeologische vondsten beschikten, zoals universiteiten, gemeentes, de Rijksdienst voor Oudheidkundig

¹⁵ Met de invoering van het verstoorders-betaalt-principe is geregeld dat degene die het bodemarchief 'verstoort' (bijvoorbeeld door bouwwerkzaamheden of wegaanleg) moet betalen voor een archeologische opgraving, zodat de archeologische sporen en vondsten veiliggesteld kunnen worden en 'ex-situ' behouden blijven in een depot. Ook de (basale) uitwerking en rapportage van sporen en vondsten behoort hiertoe, evenals de conservering van vondstmateriaal.

Bodemonderzoek en het Rijksmuseum voor Oudheden.¹⁶ Deze is evenwel zonder vervolg gebleven.

Citaten uit en weerslag van nota's, vergadernotulen, interne documenten en artikelen in de periode 1990-1994 over het stuwmeer aan ongeëxploiteerde kennis in depots en de deselectie van vondsten¹⁷

- Over het selectievraagstuk wordt van menig verschild. Er is nog maar een fractie van een fractie van een fractie bewaard gebleven. Dat roept de vraag op: heeft deze generatie wel het recht iets weg te doen?
- Over de ethiek en verwijdering van geselecteerd, onderzocht en gepubliceerd materiaal is interprofessioneel geen overeenstemming bereikt.
- De selectieproblematiek betreft een tweetal zaken: 1. Het micro-selectieproces tijdens de opgraving zelf. Deze moet worden gerationaliseerd en voor buitenstaanders inzichtelijk gemaakt, en 2. Het macroselectieproces: het ontwikkelen van normen die aangeven waarom een vondstcomplex van nationaal belang is en dus voor deponering in het nationale depot in aanmerking komt.
- Beleid van de 21^e eeuw wortelt in dat van de laatste 25 jaren van de 20^e eeuw, zowel qua wetenschappelijke en beleidsmatige concepten als praktische problematiek van planologische druk en schaarse mensen en middelen. Pas wanneer de 25 jaren voor en na de millenniumwende in samenhang beoordeeld en aangepakt worden, komt de Nederlandse archeologie werkelijk duurzaam en kwalitatief op de internationale wetenschaps- en AMZ-kaart. Ik denk er ook over na.
- Belangrijke onbeantwoorde vraag over deselectie betreft de vraag wie daartoe de bevoegdheid krijgt (en de kennis in pacht heeft).
- Wie wil bewaren, betaalt.
- Archeologisch materiaal en opgravingsdocumentatie vormen op zichzelf al een uiterst kleine steekproef (wat is opgegraven) van een steekproef (wat bewaard is gebleven) van een steekproef (van wat weggegooid c.q. is overgebleven) van een steekproef (namelijk de materiële cultuur) uit het verleden. Het Convent is dan ook van mening dat er op wetenschappelijke gronden geen selectie van vondsten en opgravingsdocumentatie mag plaatsvinden.
- De selectieproblematiek is een belangrijke complicerende factor. Om wetenschappelijke integriteit te waarborgen is een hoge mate van consensus noodzakelijk en selectie kan slechts plaatsvinden na evaluatie, hetgeen in vrijwel alle gevallen uitwerking impliceert van de opgravingsresultaten.
- Spreker pleit voor een 'centraal depot op de hei', dat wel het karakter heeft van een 'dood' archief, maar waarvan de inhoud uit wetenschappelijk oogpunt toch van belang moet worden geacht. Zou Defensie niet over een object beschikken, waarin de vondstcomplexen op overzichtelijke en beheersbare wijze ondergebracht kunnen worden?
- Documentatie wordt bewaard om hernieuwde bestudering mogelijk te maken. Daarbij dient te worden bedacht dat primaire waarnemingen alléén aan vondsten herhaald kunnen worden. Bij de overige documentatie gaat het immers om interpretaties van een verdwenen structuur.
- Er moeten twee punten niet uit het oog verloren worden: (1...) en 2 het vak is in beginsel eindig, het aantal complexen dat voor opgraving en onderzoek in aanmerking komt is eindig. Tegen die achtergrond moet met selectie en reductie een zeer terughoudend standpunt ingenomen worden.
- We zijn opgevoed met de instructie, dat er niet mag worden weggegooid, zeker niet uit *excavations*. De wal keert het schip, we moeten heropgevoed worden. Het motto dient te worden: neem niets te veel mee. Die eis/wens moet 'van bovenaf' worden uitgesproken, zodat elke bezige archeoloog zonder schuldgevoel zoiets kan doen; anders doet bijna niemand het. (...) Ik weet, we moeten wel even wat wegslikken en organiseren, sterkte.
- Excavation is the ultimate selection, and what the field archaeologist offers for posterity is a subjective random collection. A choice based on practical and theoretical, conscious and subconscious considerations. What has not been selected is rarely defined.*

¹⁶ Zie *Selectie van archeologische vondsten. Advies van de werkgroep aan de SNA*, d.d. 1992/1993, intern document.

¹⁷ Bron: Nationaal Archief. Onder andere: Inventaris van de Stichting voor de Nederlandse Archeologie, (1955) 1979-2006 (2009, Archiefnummer 2.19.239).

3.3

Wet op de Archeologische Monumentenzorg 2007

De jarenlange discussies over de depotproblematiek leidden in hoofdzaak tot de slotsom dat eigendom, plichten en verantwoordelijkheden beter wettelijk verankerd moesten worden. Het provinciaal niveau werd daartoe als het meest geëigende niveau beschouwd. In de vernieuwde Monumentenwet 1988 in 2007 is daarom vastgelegd dat vondsten vooreerst eigendom zijn van de provincie, waarin ze gevonden zijn. Gedeputeerde Staten dienen een depot in stand te houden waarin de archeologische vondsten opgeslagen kunnen worden op een wijze die uit een oogpunt van behoud en toegankelijkheid verantwoord is.¹⁸ Voor de bestaande (en eventueel toekomstige) gemeentelijke depots is een gelijklopende bepaling opgenomen.¹⁹

Vanaf deze periode is een duidelijke verbetering te zien. In de afgelopen twintig jaar zijn de archeologische depots sterk geprofessionaliseerd. Er zijn financiële injecties geweest; nieuwe depotonderkomens gezocht of gebouwd; diverse klimaatruimtes opgetuigd en registratiesystemen aangekocht of zelf ontwikkeld. De depotproblematiek van begin jaren negentig is gestaag naar de achtergrond verdwenen²⁰, en daarmee de discussie over deselectie ook. Met name de beter georganiseerde en grotere ruimtes en in ontwikkeling zijnde monitoring van kwetsbare materialen hebben de urgentie daartoe doen verdampen. Depots zien het inmiddels uitdrukkelijk als een kerntaak om alle vondsten te bewaren.

Hoewel aldus de discussie over deselectie was stilgevallen, is aan de onderliggende problematiek weinig veranderd. De depots liggen nog steeds vol met onuitgewerkte opgravingen en struinen in depots kan inmiddels weer leiden tot nieuwe ontdekkingen. De afgelopen jaren zijn diverse oude opgravingen uitgewerkt in incidentele onderzoeksprogramma's, onder meer mogelijk gemaakt door financiële injecties van de overheid, zoals het Programma Odyssee. Dit heeft waardevolle, nieuwe kennis opgeleverd.

Voorafgaand aan het Programma Odyssee is een studie verricht naar het bestand aan niet-uitgewerkte opgravingen. In de twintigste eeuw zijn circa 8.000 opgravingen verricht waarvan er naar schatting 4.000 niet zijn uitgewerkt. Hieronder bevinden zich tussen de 400 en 1.200 opgravingen die nog een substantiële bijdrage zouden kunnen leveren aan de kennis van het verleden. Met het Project Odyssee zijn er 32 uitgewerkt.²¹

Commerciële archeologie

Met de vernieuwde Monumentenwet 1988 is het systeem van commerciële archeologische opgravingsbedrijven geformaliseerd.²² Als gevolg hiervan is het aantal opgravingen toegenomen. In de eerste jaren van deze zogenaamde Malta-archeologie concurreren archeologiebedrijven elkaar stevig en de conservering van vondsten lijkt met name in de beginperiode dikwijls niet voldoende meegenomen te worden in de offerte voor archeologisch onderzoek.²³ De kosten

¹⁸ Artikel 51 lid 1 Monumentenwet 1988 (na invoering van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg).

¹⁹ Artikel 52 lid 2 Monumentenwet 1988 (na invoering van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg).

²⁰ Het betreft hierbij met name de problemen rondom verantwoordelijkheden, ruimtes, klimaatbeheersing en een geordende opslag. Wat betreft uitwerking en conservering ligt er nog steeds een grote opgave.

²¹ Programma Odyssee, Erfgoed Nederland, okt. 2010, p. 4, 5.

²² Als uitvloeisel van het Verdrag van Valletta (ook wel Malta genoemd).

²³ Zie Erfgoedinspectie, *Wie wat bewaart, die heeft wat*, 2006, p. 20, 21.

voor archeologisch onderzoek kunnen ook gedrukt worden door niet alle vondsten mee te nemen en te onderzoeken. Er lopen hierover vaak flinke discussies tussen vergunninghouders (nu certificaathouders) en depots. Deze spitst zich veelal toe op het spanningsveld tussen (de)selectie op basis van de onderzoeksvraag enerzijds en het eigendomsbeginsel van vondsten anderzijds.²⁴ In de afgelopen twintig jaar is het vraagstuk rond selectie en eigendom min of meer beslecht in de KNA. Hierin zijn richtlijnen en eisen opgenomen die zien op een nadere duiding van minimale conserveringseisen, selectie en deselectie en de rol van de depothouder als eigenaar van de vondsten.²⁵

3.4 Deselectie opnieuw aangekaart

Toch steken discussies over deselectie de laatste jaren weer de kop op.²⁶ Dit ondanks het feit dat de 38 archeologische depots over het algemeen voorlopig nog over voldoende ruimte beschikken. Driekwart van de depots heeft in de laatste monitor aangegeven de komende jaren nog voldoende ruimte te hebben. De depots die komende jaren bepaalde ruimtes mogelijk vol zien lopen, hebben in de meeste gevallen hiervoor reeds maatregelen getroffen.²⁷

Het accent in de discussie rond selectie is daarbij enigszins verschoven van deselectie in depots naar deselectie in het veld. Is het echt noodzakelijk om alles te verzamelen? Met name in de veldwerkfase bestaat de indruk dat financiën hieraan ten grondslag te liggen. Hetzelfde geldt voor het moment van aanlevering aan het depot. Is het echt noodzakelijk alles wat gevonden en verzameld is na de uitwerking aan te leveren aan het depot? Als alles volledig onderzocht is, kan een deel dan niet gedeselecteerd worden? Ook hieraan lijken financiën ten grondslag te liggen. De kosten voor conservering kunnen stevig zijn, en depots zijn met de jaren strikter geworden in de weigering van niet-geconserveerd materiaal. Met name bij hout en metaal blijft de poort gesloten als de conservering niet voldoet.

Ook met de evaluatie van de Erfgoedwet in 2021/22 komt het onderwerp van deselectie van vondsten naar voren, vanuit juridisch oogpunt wordt er verwezen naar het feit dat de praktijk niet helemaal aansluit op de Erfgoedwet. In de Beleidsdoorlichting Erfgoed uit 2022²⁸ is vervolgens als aandachtspunt naar voren gebracht dat de huidige praktijk van selecties redelijk en wenselijk is, en dat de wetgeving daarmee in overeenstemming gebracht zou moeten worden.²⁹

²⁴ Zie Erfgoedinspectie, *Wie wat bewaart, die heeft wat*, 2006, p. 34, 35.

²⁵ Zie hierover hoofdstuk 2, paragraaf 2.1.1.

²⁶ Bijvoorbeeld de bijeenkomst 'Waardering archeologische collectie Zuid-Holland op 3 februari 2023 in het rijksmuseum voor Oudheden.

²⁷ Zie Monitor archeologische depots 2023-2024.

²⁸ Zie DSP-groep, Beleidsdoorlichting Erfgoed – Eindrapport, september 2022, p. 127.

²⁹ In navolging hierop meldt de minister op 20 december 2024 in een brief aan de Tweede Kamer dat hij het proces van deselectie van archeologische vondsten, mits het zorgvuldig gebeurt, ook wenselijk vindt en er daarom, onder voorwaarden, in de Erfgoedwet ruimte aan wil bieden (p. 8). Deze brief (Nieuwe visie cultuurbeleid, kst 32 820, nr. 533) en de resultaten van onderhavig rapport hebben elkaar gekruist.

4 Deselectie van vondsten door certificaathouders

Dit hoofdstuk bevat de uitkomsten van de themavragen over deselectie zoals deze door de certificaathouders zijn beantwoord.

4.1 Inleiding

In de Inspectiemonitor 2023-2024 is een set themavragen toegevoegd over de praktijk van deselectie van vondsten door certificaathouders. De vragen gaan over beleid, omvang deselectie, beweegredenen en registratie. In de vragenset is overeenkomstig de KNA onderscheid gemaakt in twee fases van het archeologische werkproces: de veldwerkfase (fase 1) en de uitwerkfase/de selectie voor deponering (fase 2).³⁰ Fase 1 ziet op de periode in het veld. Vondsten kunnen hier al gedeselecteerd worden en achtergelaten op het opgravingsterrein. Fase 2 ziet op de periode na afronding van het veldwerk, wanneer er zicht is op het totaal van wat is verzameld. In deze uitwerkfase worden selectielijsten van vondsten opgesteld voor nadere uitwerking, voor conservering en, eventueel, voor overdracht aan het depot. Deze laatste selectie ziet op vondsten die niet overgedragen worden aan het depot. Hiervan wordt een zogenaamde deselectielijst opgesteld.

Ten tijde van het uitgaan van de monitor archeologische certificaathouders 2023-2024 telde Nederland 54 certificaathouders. Omdat vijf hiervan geen opgravingen en proefsleuvenonderzoeken uitvoeren, zien onderstaande uitkomsten op de antwoorden van 49 certificaathouders.³¹

Certificaathouders		54
Certificaathouders die geen opgravingen verrichten		5
Niet verbonden aan de overheid (commercieel)		30
Verbonden aan de overheid:	- Rijk	1
	- Provincie	1
	- Gemeente	17

Tabel 4.1 Overzicht van certificaathouders.

Naast de monitorvragen heeft de Inspectie in de periode 2023-2024 tijdens reality checks in het veld bij certificaathouders navraag gedaan naar de deselectiepraktijk van vondsten door veldmedewerkers. Waar relevant worden de bevindingen hiervan meegenomen in dit hoofdstuk.

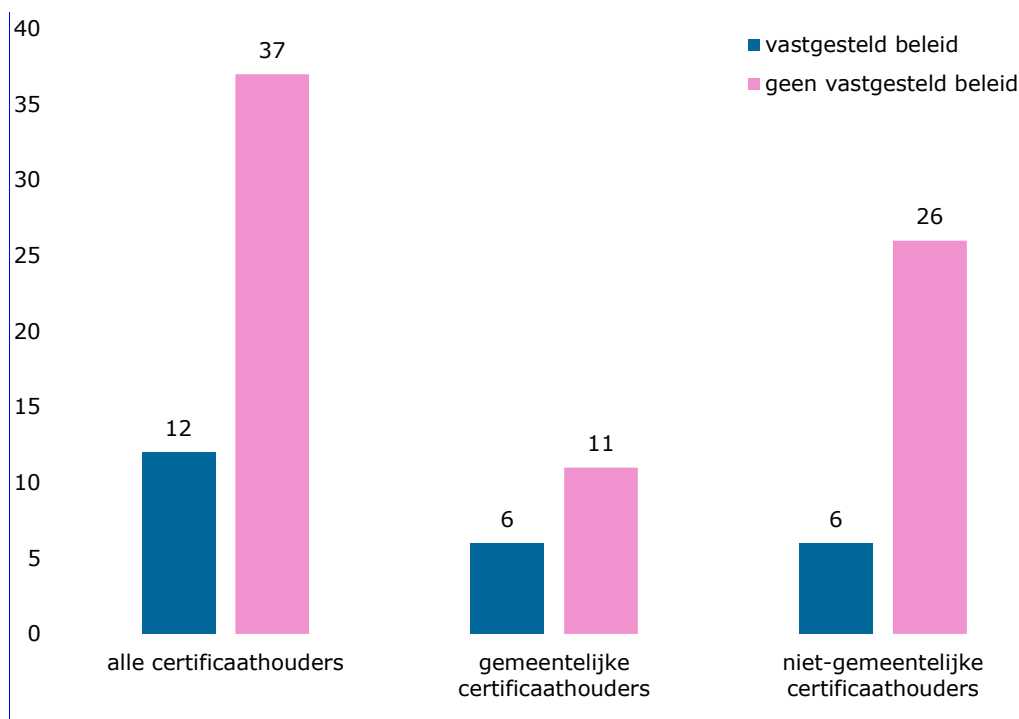
³⁰ Voor het gemak van de invuller is het KNA-werkproces gevolgd. Op deze norm en het hierin beschreven werkproces wordt immers door de Certificerende Instelling getoetst. Zie *PS06 Richtlijnen voor (de)selectie vondsten en monsters* in Protocol 4001 Programma van Eisen.

³¹ De eenmalig toegevoegde themavragen over selectie van vondsten zijn daarom niet van toepassing op deze vijf certificaathouders. Zie bijlage 1 voor een overzicht van alle archeologische certificaathouders.

4.2

Beleid voor deselectie van vondsten

In de themavragen van de monitor is gevraagd of de certificaathouders beleid hebben vastgesteld voor de deselectie van vondsten. Met vastgesteld beleid wordt een raadpleegbaar beleid bedoeld met regels over welke vondsten eventueel niet verzameld worden, wie hiervoor verantwoordelijk is, op welke wijze dit gedocumenteerd wordt et cetera. Een kwart van de 49 certificaathouders geeft aan een dergelijk beleid vastgesteld te hebben. Gemeentelijke certificaathouders geven vaker aan een vastgesteld beleid te hebben dan certificaathouders die niet verbonden zijn aan een gemeente (figuur 4.1).

Figuur 4.1 Certificaathouders die wel of geen vastgesteld beleid hebben voor deselectie van vondsten in het veld (links alle certificaathouders, rechts onderscheiden naar gemeentelijke en niet-gemeentelijke certificaathouders).

Driekwart van de certificaathouders heeft aangegeven geen vastgesteld beleid te hebben. Dat komt overeen met de indrukken die opgedaan zijn tijdens de reality checks.

Op keuzes over deselectie in het veld lijkt het hebben van een beleid overigens niet van bepalende invloed te zijn. Tijdens de reality checks bleek dat veldarcheologen dikwijls niet zeker weten of de certificaathouder voor wie ze werken een vastgesteld beleid heeft en of dit op papier staat. Bovendien werd wel eens aangegeven dat de certificaathouder inderdaad een vastgesteld beleid heeft, terwijl in de monitor is ingevuld dat dit niet zo is.

Rol programma van eisen en ongeschreven regels

Enkele certificaathouders gaven aan dat een eigen beleid voor deselectie niet nodig is, omdat het programma van eisen voor de opgraving leidend is. Daarnaast werden in het open opmerkingenveld van de monitor enkele algemene redenen genoemd

die van invloed zijn op het al dan niet meenemen van vondsten uit het veld. Voorbeelden hiervan zijn vondsten met gevaarlijke vervuiling of explosiegevaar of vondsten uit ophogingslagen. Dergelijke redenen zijn in het werkveld zo algemeen aanvaard dat zij niet opgeschreven worden in een beleid. Dit werd in gesprekken tijdens reality checks eveneens terug gehoord. Zo gaven veldarcheologen geregeld aan dat er weliswaar geen vastgesteld beleid is, maar wel een min of meer vaste werkwijze, zogenaamde ongeschreven regels. Daarbij werden diverse redenen genoemd om vondsten wel of niet mee te nemen. Het eigen oordeel van degene die in het veld staat, met name de veldwerkleider, is hierbij vaak bepalend (*tekstvak*).

Deselectie in het veld op basis van expert judgement

Archeologen nemen het liefst alles mee dat tijdens het veldwerk gevonden wordt. Toch blijkt in de praktijk dat er zelden een project is waarbij echt helemaal niets is achtergelaten. Archeologen met wie tijdens de *reality checks* gesproken is over dit thema, gaven in eerste instantie aan alles of nagenoeg alles te verzamelen en mee te nemen, en te streven naar zo min mogelijk deselectie. Bij nadere bevraging bleken er evenwel diverse redenen te zijn om vondsten te deselecteren. Soms zijn deze zo vanzelfsprekend dat zij aanvankelijk niet eens echt als deselectie gezien werden.

Van de veertien geïnterviewde archeologen gaven vier aan niks te deselecteren. Bij de vraag hoe een deselectiebesluit tot stand komt, werd door de andere tien vaak aangegeven dat dit afhankelijk is van de projectleider te velde: deze bepaalt of vondsten gedeselecteerd worden tijdens het veldwerk. Diens kennis en ervaring ofwel 'expert judgement' worden daarbij genoemd als leidraad voor wat wel en wat niet meegaat. Daarbij wordt een keur aan redenen genoemd om vondsten al dan niet mee te nemen: dit is afhankelijk van het programma van eisen, van de gemeente, van het depot of van de vondstlocatie (bijvoorbeeld een vondst uit de bouwvoor of een losse vlakvondst). Het ontbreken van kenniswinst wordt eveneens genoemd, het feit dat de vondsten niet bijdragen aan de beantwoording van onderzoeksvragen of de grote hoeveelheid vondsten in één spoor. De eigenschappen van een vondst kunnen ook van invloed zijn: de vondst is niet exposabel, te gefragmenteerd, te slecht geconserveerd of het betreft veelvoorkomend bouw materiaal. Het type project en de projectlocatie worden ten slotte eveneens genoemd als reden voor deselectie (bijvoorbeeld er ligt op deze locatie bijzonder veel middeleeuws stadsafval; dat wordt niet allemaal meegenomen). Het is veelal de projectleider die beoordeelt of van bovenstaande redenen sprake is.

De beslissingen over bovengenoemde redenen tot deselectie zijn aldus meestal afhankelijk van de kennis en kunde van de projectleider. Deze besluit vaak ter plekke of een vondst interessant of belangrijk genoeg is om te bewaren, of dat deze valt in de categorie recent, losse vlakvondst, geen kenniswinst et cetera.

4.3 Deselectie in het veld

Bij het aantreffen van een vondst tijdens graafmachinewerkzaamheden kan al besloten worden deze niet mee te nemen. Een vondst kan ongeregistreerd terzijde geworpen worden op de stort, bijvoorbeeld omdat die geen onderzoekswaarde heeft. Anderzijds kan een vondst wel verzameld worden ter registratie, maar vervolgens alsnog gedeselecteerd worden. De vondst wordt dan achtergelaten in het veld en niet meegenomen voor verdere uitwerking en deponering.

4.3.1 Verschillen tussen proefsleuvenonderzoek en opgraving

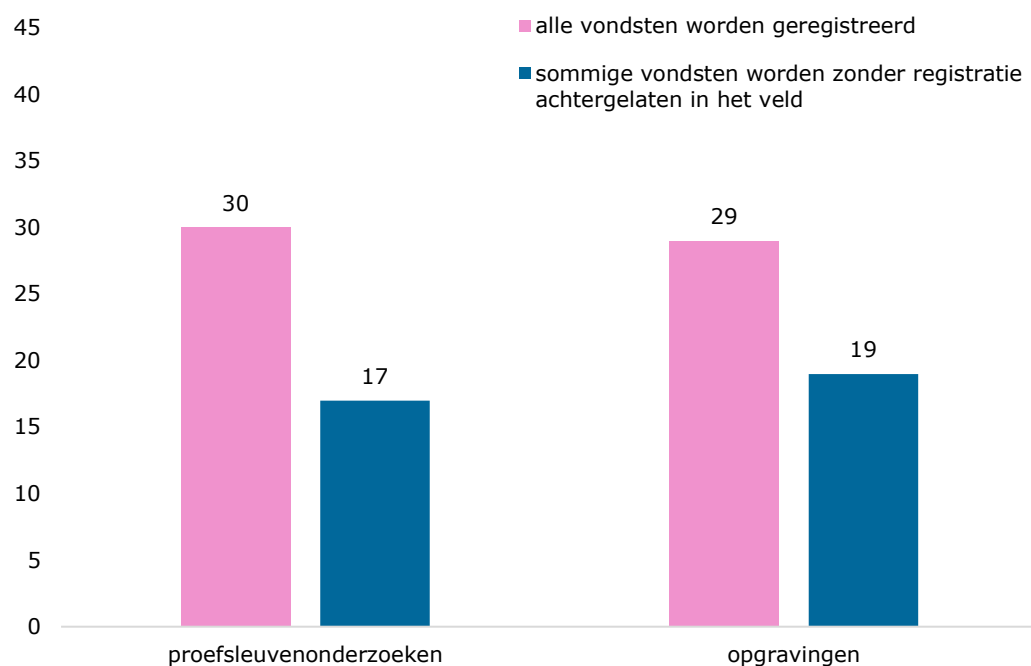
Bij de vragen over deselectie in het veld is onderscheid gemaakt in opgravingen en proefsleuvenonderzoeken. Het was de verwachting dat bij opgravingen meer vondsten achtergelaten zouden worden. Deze zijn immers dikwijls toegespitst op één of enkele periodes of type vindplaatsen, terwijl proefsleuvenonderzoeken inventariserend van aard zijn en niet gericht op één bepaalde periode of type

vindplaats. Het was de gedachte dat deselectie van vondsten daarom minder zou voorkomen bij proefsleuvenonderzoek. Uit de resultaten blijkt dit echter niet het geval te zijn. Zowel niet qua omvang, als niet wat betreft de redenen voor deselectie en de mate van registratie. Verschillen hierin zijn marginaal.³²

4.3.2 Deselectie in het veld zonder registratie

36% van de certificaathouders geeft aan tijdens een proefsleuvenonderzoek sommige vondsten zonder registratie achter te laten. Zowel aan de overheid als niet aan de overheid verbonden certificaathouders doen dit, en zowel grotere als kleinere certificaathouders. De helft doet dit slechts bij een klein deel van de onderzoeken (1 tot 25%), maar een kwart doet het bij alle onderzoeken. Gemeentelijke gravers doen dit vaker dan andere certificaathouders.

Dezelfde vragen over opgravingen leverden overeenkomstige resultaten, met dien verstande dat bij opgravingen iets meer certificaathouders aangeven wel eens vondsten ongeregistreerd achter te laten (40% tegenover 36% bij proefsleuvenonderzoeken), en tevens dat dit in iets meer van de onderzoeken gebeurt.

Figuur 4.2 Certificaathouders die alle aangetroffen vondsten registreren en certificaathouders die sommige aangetroffen vondsten zonder registratie achterlaten in het veld (links bij proefsleuvenonderzoeken, rechts bij opgravingen).

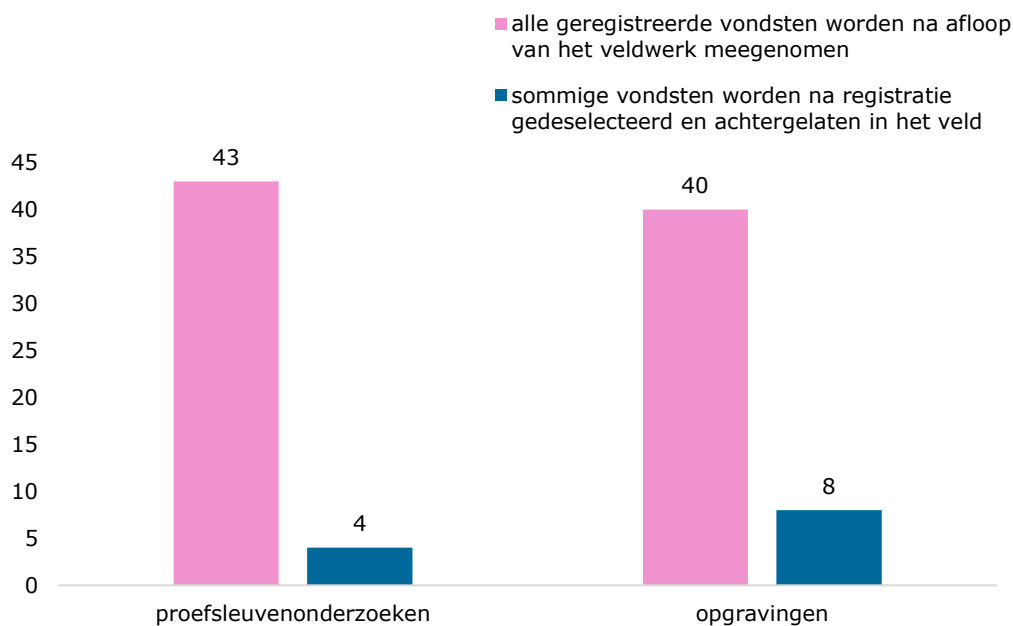
Er zijn diverse redenen waarom vondsten ongeregistreerd achtergelaten worden bij proefsleuvenonderzoek, maar financiën spelen hierbij vrijwel nooit een rol, aldus alle betrokken certificaathouders. Slechts één certificaathouder geeft aan dat het bij

³² Van de 49 certificaathouders voeren er 46 zowel opgravingen als proefsleuvenonderzoeken uit, twee alleen proefsleuvenonderzoeken en één alleen opgravingen. De resultaten over opgravingen zijn dan ook gebaseerd op de antwoorden van 48 certificaathouders, terwijl die van proefsleuvenonderzoeken gebaseerd zijn op de antwoorden van 47 certificaathouders.

opgravingen een rol speelt. Ook gemeentelijk beleid speelt zelden een rol. De (grote) hoeveelheid vondsten van gelijksoortige aard en ouderdom, die al bij het onderzoek verzameld is, wordt het vaakst genoemd als reden om vondsten ongeregistreerd achter te laten. Daarnaast worden een verstoorde context en een (sub)recente datering genoemd als reden voor het ongeregistreerd achterlaten van vondsten. Fragmentatiegraad van vondsten, gebrek aan zeldzaamheid en de vraagstelling uit het programma van eisen worden ook wel genoemd, maar in mindere mate.

4.3.3 Deselectie in het veld na registratie

Als vondsten eenmaal geregistreerd zijn, dan worden ze vervolgens nauwelijks alsnog achtergelaten in het veld. Slechts 9% van de certificaathouders geeft aan dit te doen bij proefsleuvenonderzoek en 15% bij opgravingen (figuur 4.3). Daarbij wordt het ook in slechts een klein percentage van alle onderzoeken gedaan (1 tot 25%).

Figuur 4.3 Certificaathouders die alle geregistreerde vondsten na afloop van het veldwerk meenemen en certificaathouders die sommige vondsten na registratie alsnog achterlaten in het veld (links bij proefsleuvenonderzoeken, rechts bij opgravingen).

Ook na registratie spelen financiën en gemeentelijke beleid vrijwel nooit een rol bij de overweging vondsten alsnog achter te laten in het veld, aldus de betrokken certificaathouders. In het vrije opmerkingenveld bij de monitorvragen staat te lezen dat een reden voor het achterlaten van vondsten de omvang van de vondst(groep) is: grote en zware bouwmaterialen, grote stukken hout, bijvoorbeeld van een beschoeiing, en bulkvondsten (veelal bouw materiaal) worden vaker deels achtergelaten. Ten slotte wordt ook van WOII-materiaal aangegeven dat dit soms achtergelaten wordt in het veld.

Wat betreft de registratie van vondsten die achterblijven is aangegeven dat deze vaak wel gefotografeerd worden, maar niet altijd nader gedetermineerd. Over het algemeen worden materiaal soort, type vondst en vondstcontext genoteerd.

Bij proefsleuvenonderzoeken leggen twee van de vier certificaathouders een lijst van gedeselecteerde vondsten voor aan het depot. De andere geven aan dit zelden of nooit te doen. Bij opgravingen geven zes van de acht certificaathouders, die wel eens vondsten achterlaten in het veld, aan hiervan altijd een lijst voor te leggen aan het depot.

Foto: Aanlegvondsten veldwerk.

4.4

Deselectie in de uitwerkfase

Na afronding van het veldwerk start de uitwerkfase. De meegenomen vondsten worden tijdelijk opgeslagen in de eigen depotruimte of de algemene uitwerkruimte van de certificaathouder of overgebracht naar materiaalspecialisten. Ook in deze fase vindt selectie van vondsten plaats.

In de KNA is een paragraaf opgenomen over het verwijderen van vondsten en monsters. In *Deelproces 3: Evaluatiefase* van KNA-protocol 4004 wordt een selectierapport genoemd met een voorstel voor welke vondsten en monsters geselecteerd worden voor uitwerking en welk materiaal geconserveerd. Tevens wordt in dit selectierapport een voorstel gedaan voor te verwijderen vondsten en monsters. Deze vondsten worden niet aan de eigenaar overhandigd en komen niet in het permanente depot terecht.³³

Over deze verwijdering in de uitwerkfase zijn certificaathouders ook bevraagd. De themavragen uit de monitor hebben uitsluitend betrekking op de selectie van vondsten ter afstoting/vernietiging; op vondsten die dus niet aan het depot van de eigenaar overhandigd worden, en niet op vondsten die niet voor uitwerking en/of conservering geselecteerd worden. In dit onderdeel is geen onderscheid meer gemaakt in proefsleuvenonderzoek en opgraving.

4.4.1

Omvang deselectie in uitwerkfase

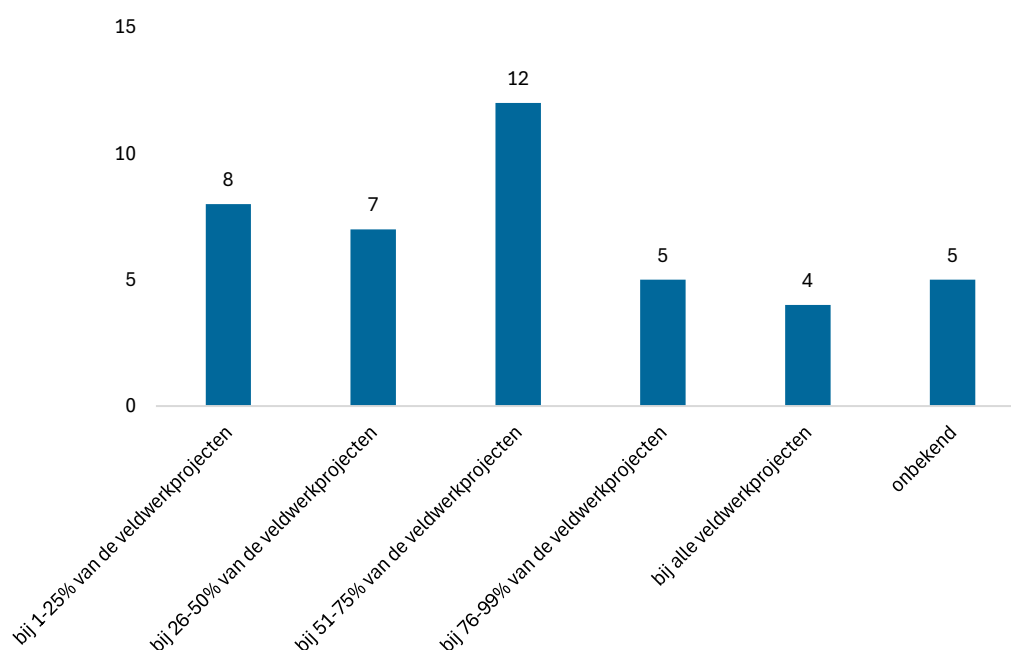
16% van de certificaathouders draagt alle vondsten over aan het depot. Zij geven aan niets te selecteren voor verwijdering. Gelet op het onderscheid overheid – geen

³³ In de KNA-specificatie *OS13 (Selectie vondsten en monsters/afstoten en vernietiging niet-geselecteerde vondsten en monsters/selectierapport)* zijn eisen hiervoor verder uitgewerkt. Zie hierover ook hoofdstuk 2, paragraaf 2.1.1.

overheid valt op dat de overheidscertificaathouders vaker alle vondsten deponeren (26%) dan de certificaathouders die niet gelieerd zijn aan de overheid (10%).

84% van de certificaathouders draagt niet alle vondsten over aan het depot. 10% van deze certificaathouders geeft aan dat dit bij alle veldprojecten de gewoonte is. 12% van deze certificaathouders geeft aan dat het onbekend is hoe vaak (of bij hoeveel projecten) er sprake is van niet-deponeren bij het depot van uit het veld meegenomen vondsten. Voor de overige certificaathouders geldt dat slechts voor een deel van alle veldonderzoeken een selectie gemaakt wordt (*figuur 4.4*).

In het open opmerkingenveld van de monitorvragenlijst is overigens geregeld opgemerkt dat het niet-deponeren slechts kleine hoeveelheden betreft. De indruk wordt gewekt dat er in aantallen vondsten weinig aan deselectie wordt gedaan.

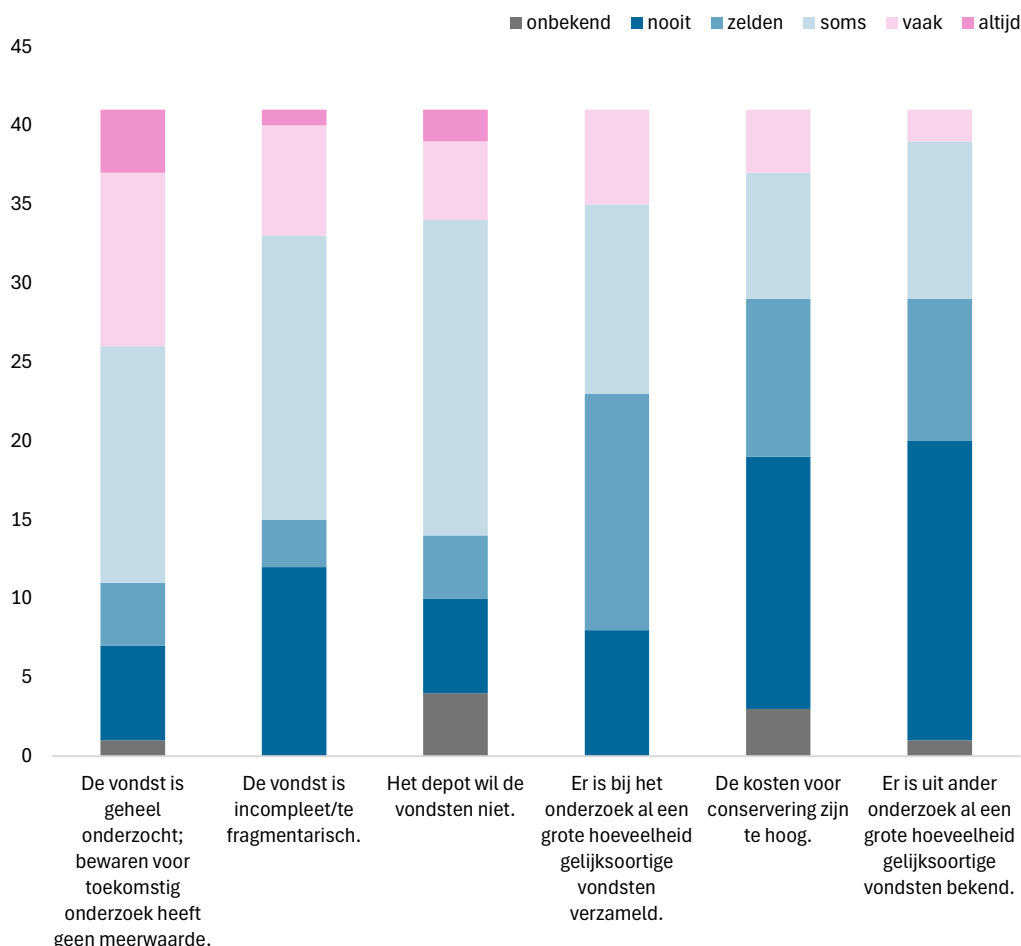
Figuur 4.4 Aantal certificaathouders gevraagd naar het percentage veldprojecten waarvan in de uitwerkfase besloten wordt sommige vondsten en monsters niet te deponeren.

4.4.2 Redenen voor het niet-deponeren van vondsten

De reden die het meest genoemd wordt voor het niet-deponeren van vondsten, en die het vaakste voorkomt, is het feit dat vondsten reeds volledig onderzocht en gedetermineerd zijn en het bewaren voor eventueel toekomstig onderzoek daarom geen meerwaarde zou hebben (*figuur 4.5*). Het gebrek aan zeldzaamheid van een vondst en de kosten voor conservering worden het minst vaak als reden genoemd. Voor ruim 60% van de certificaathouders spelen deze redenen zelden of nooit een rol. Het feit dat er uit ander onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) voorhanden is, is ook geen reden die vaak voorkomt.

Vanuit het idee dat er van een specifieke materiaalgroep al zoveel in depot ligt, dat daar niet nog meer van bewaard hoeft te worden, zou gedacht kunnen worden dat dit een van de belangrijkste redenen is voor deselectie, en dat volstaan zou kunnen

worden met het bewaren van slechts een deel van het materiaal. Toch is dat niet het geval. Ook niet bij gemeentelijke certificaathouders, waarvan verwacht kan worden dat zij mogelijk meer zicht hebben op de gehele gemeentelijke collectie. Liefst de helft van de gemeentelijke certificaathouders, die niet alles deponeren, geeft aan dat dit nooit een rol speelt.

Figuur 4.5 Per reden voor het niet-deponeren van vondsten de mate waarin deze een rol speelt (voorgelegd aan 41 certificaathouders).

Hetzelfde geldt voor de grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten die bij één en hetzelfde veldonderzoek is aangetroffen. Ook hier zou wellicht verwacht kunnen worden dat dit een reden is voor het niet-deponeren van alle vondsten. Desalniettemin wordt hier door 56% van de certificaathouders aangegeven dat het zelden of nooit een reden is om de vondsten (gedeeltelijk) niet te deponeren. En ook hier geldt dat gemeentelijke certificaathouders hier geen afwijkend oordeel in hebben. Sterker nog, voor 75% van hen is het zelden of nooit een reden om vondsten niet aan het depot te overhandigen.³⁴

³⁴ Overigens is het mogelijk dat deze reden hier niet meer zoveel aan de orde is, omdat deze reden bij het verlaten van het veld al bepalend is geweest.

Waar door 100% van de certificaathouders werd aangegeven dat tijdens veldonderzoek financiën nooit een rol spelen als reden voor het niet-meenemen van vondsten, geeft slechts 39% van de certificaathouders aan dat dit bij de keuze tot het niet-deponeren van vondsten nooit een reden is. 54% van de certificaathouders geeft aan dat financiën wel degelijk in meer of mindere mate een rol spelen in de keuze tot het niet-deponeren van vondsten. Vier certificaathouders (10%) noemen de kosten voor conservering als reden voor deselectie zelfs vaak voorkomend.³⁵ Opvallend is dat overheidscertificaathouders relatief gezien beduidend minder vaak aangeven dat de kosten voor conservering een rol spelen bij de keuze om vondsten niet te deponeren: 43% van de overheidscertificaathouders tegenover 60% van de niet-overheidscertificaathouders.

Certificaathouders noemen ook andere redenen, dan die genoemd in figuur 4.5, voor het niet-deponeren van vondsten: een ontbrekende vondstcontext (6x), slechte staat of geringe informatiewaarde (5x) en een WOII-datering (4x).

4.4.3 Grondmonsters

Grondmonsters zijn/bevatten doorgaans vondsten (*tekstvak*). Toch worden ze na afloop van een veldonderzoek vaker ongezien en/of ongeregistreerd verwijderd dan vondsten, zeker als ze niet gebruikt zijn bij de uitwerking en rapportage.

De vraag of onbewerkte grondmonsters aan het depot overgedragen worden is door 35% van de certificaathouders ontkennend beantwoord; zij geven aan grondmonsters zelden of nooit over te dragen. Slechts 4% doet dit altijd en 29% soms. 27% van de certificaathouders geeft aan dat het afhankelijk is van het betreffende depot.³⁶ Opvallend hierbij is dat dit laatste antwoord in alle gevallen gegeven wordt door certificaathouders die niet gelieerd zijn aan de overheid.

Grondmonsters

Grondmonsters worden in de regel ook als vondsten beschouwd. Ze bevatten immers in de meeste gevallen vondsten. Toch wordt hier doorgaans anders mee omgegaan dan met reguliere vondsten. Monsters, vooral onbewerkte en/of grondmonsters, zijn gevoeliger voor schimmels en nemen veel ruimte in beslag, zo is de gedachte. Daarnaast is het vaak niet duidelijk of zich in de grond van het onbewerkte monster daadwerkelijk interessant of waardevol vondstmateriaal bevindt.

Monsters werden (en worden?) vaak 'voor de zekerheid' genomen, voor eventueel toekomstig onderzoek, ook zonder dat er een heldere vraagstelling aan ten grondslag ligt. Regelmatig blijkt immers dat de potentie van grondmonsters groot is. Natuurwetenschappelijk onderzoek blijft in ontwikkeling en soms blijken oude grondmonsters onverwacht nog een schat aan informatie te bevatten. Toch zijn monsters de laatste decennia steeds minder aangenomen in depots. Een reden om grondmonsters te weigeren is het ontbreken van een waardering of vraagstelling. Depots lijken hier veelal een eigen beleid op na te houden. Antwoorden uit de vragenlijst voor certificaathouders over deselectie bevestigen dit beeld. Het is de vraag of met het striktere beleid voor monsters niet een onbekend potentieel aan waardevol toekomstig onderzoek verloren gaat.

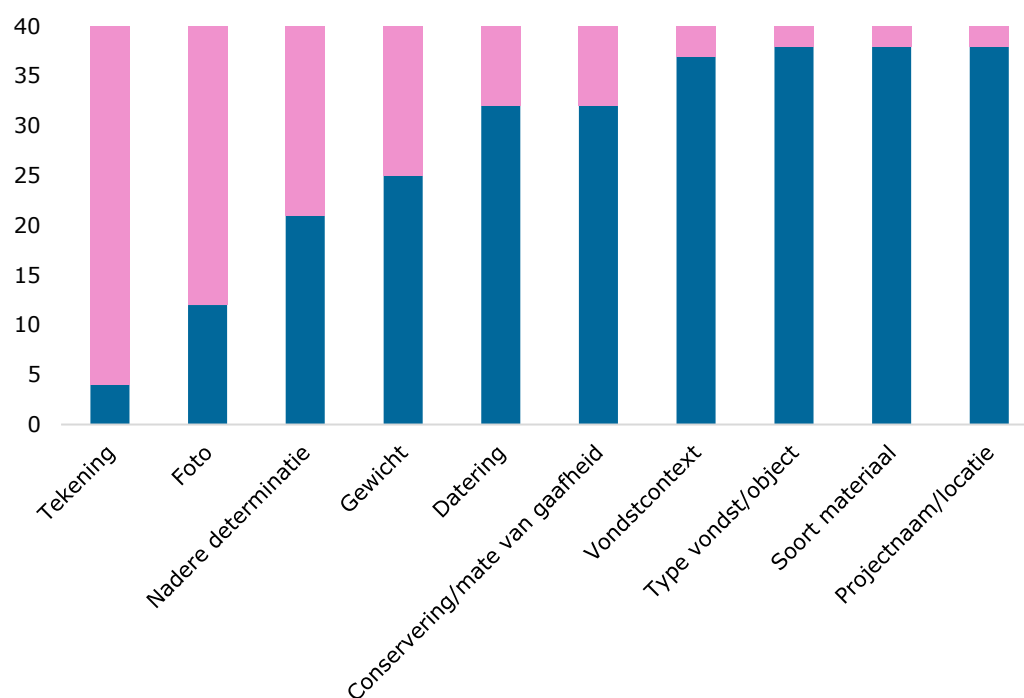
³⁵ 7% van de certificaathouders heeft aangegeven niet te weten of de kosten voor conservering meespelen bij de keuze om vondsten niet te deponeren.

³⁶ Drie certificaathouders hebben aangegeven niet te weten wat er met onbewerkte grondmonsters gebeurt.

De vraag of nader onderzochte grondmonsters worden overgedragen aan het depot, wordt minder vaak ontkennend beantwoord. Toch antwoordt ook hier nog 12% van de certificaathouders dat ze onderzochte grondmonsters nooit aan het depot overdragen. Een groot deel van de certificaathouders geeft aan dat overdracht afhankelijk is van het betreffende depot (35%) en ook in dit geval zijn dat bijna uitsluitend niet-overheidscertificaathouders. Dit laatste lijkt erop te wijzen dat er op dit punt een verschil is tussen de relatie depot en overheidscertificaathouders en depot en niet-overheidscertificaathouders.

4.4.4 Vastgelegde informatie over te verwijderen vondsten

Aan de 41 certificaathouders die hebben aangegeven dat zij vondsten selecteren voor verwijdering is gevraagd welke informatie zij vastleggen over die vondsten (*figuur 4.6*). Slechts één certificaathouder heeft aangegeven alle gevraagde informatie vast te leggen. 56% van de certificaathouders legt veruit de meeste informatie vast, en maakt in elk geval een foto en/of tekening en/of geeft een nadere determinatie van de vondst. Twee certificaathouders geven aan ook de reden voor deselectie te vermelden en één certificaathouder vermeldt vast te leggen wat de belevingswaarde en/of geachte informatiewaarde van een vondst is.

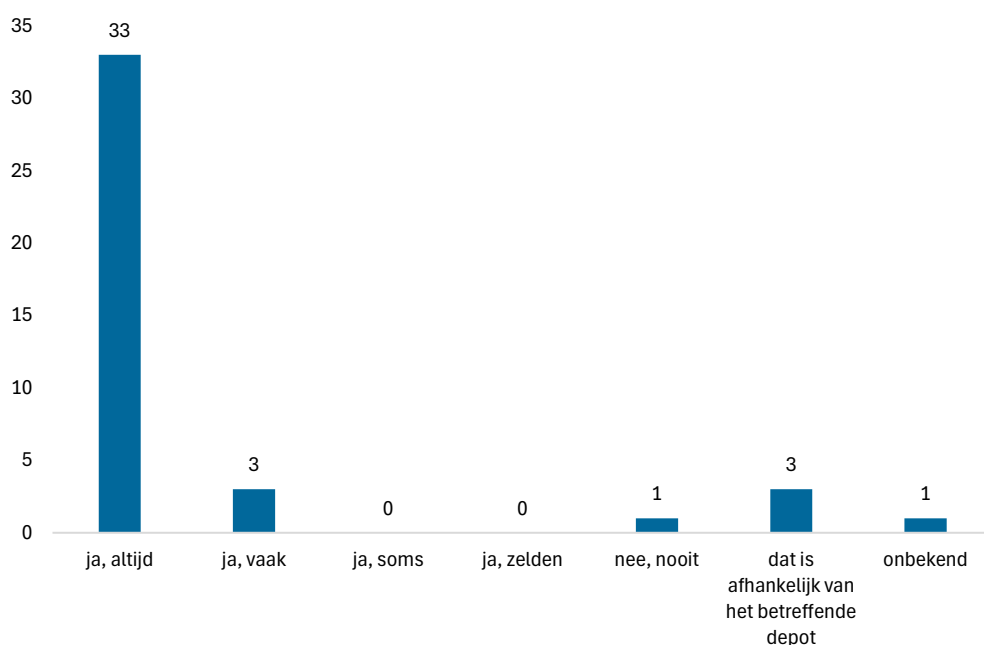
Figuur 4.6 Aantal certificaathouders dat bepaalde informatie van vondsten, die niet aan depot aangeleverd worden, wel (blauw) of niet (roze) vastlegt.

15 van de 41 certificaathouders (37%) die meegenomen vondsten alsnog niet deponeren bij een depot leggen noch een nadere determinatie vast noch een foto noch een tekening. Dat betekent dat van deze vondsten redelijk weinig informatie overblijft. Voor een deel ligt hieraan ten grondslag dat de vondst nu juist gedeselecteerd wordt, omdat deze weinig informatiewaarde zou hebben en dus niet interessant genoeg is om te bewaren (zie ook *figuur 4.5*). Door de incomplete registratie erover is dit voor anderen en toekomstige generaties echter definitief niet controleerbaar meer.

Het is de vraag of het niet juist een reden zou moeten zijn om vondsten, die niet gedeponiseerd worden en dus verwijderd en vernietigd, uitgebreid te determineren en te registreren. Dat wordt echter kennelijk in veel gevallen niet gedaan. Een ruime determinatie, foto en/of tekening zou toekomstig onderzoek of controle op de juistheid van de beslissing een vondst te verwijderen beter mogelijk maken.

4.5 Verwijdering van vondsten

De meeste van de 41 certificaathouders (80%) leggen altijd een lijst met een selectie voor te verwijderen/te vernietigen vondsten voor aan het depot. Ondanks dat deze lijst in de KNA is voorgeschreven is er een enkeling die dit nooit doet, en zijn er enkelen die het vaak, maar niet altijd doen. Sommige certificaathouders (7%) geven aan dat het afhankelijk is van het depot waarmee ze te maken doen hebben (figuur 4.7).

Figuur 4.7 Aantal certificaathouders dat deselectielijsten voor te verwijderen vondsten in de uitwerkfase voorleggen aan het depot.

Vernietiging/destructie gedeselecteerde vondsten

In principe geldt dat vondsten die niet naar het depot gaan, ter destructie aangeboden worden, zodat ze niet abusievelijk weer in het bodemarchief terecht kunnen komen.³⁷ 37% van de certificaathouders geeft aan dit ook te doen. Zij vernietigen alle gedeselecteerde vondsten via de reguliere vuilnis of door het naar een oud ijzerboer te brengen. 5% van de certificaathouders doet dit niet en houdt alles zelf in het eigen depot, gebruikt het voor educatieve doeleinden of geeft het aan amateurverenigingen of lokale musea.

De overige certificaathouders vernietigen een deel, maar geeft een deel ook een andere bestemming. Dit loopt uiteen van amateurverenigingen (34%) en lokale musea (22%) tot scholen/educatieve doeleinden (22%) en referentiecollecties en ArcheoHotspots (10%) tot een eindbestemming als kunstobject (2%). Het herbegraven van menselijk botmateriaal gebeurt ook. Dit is doorgaans afhankelijk van een (extern) verzoek daartoe.

³⁷ Zie KNA, Protocol 4004 Opgraven, Specificatie OS13.

5 Deselectie van vondsten door depots

Dit hoofdstuk bevat de uitkomsten van de themavragen over deselectie zoals deze door de depots zijn beantwoord.

5.1 Inleiding

In de Inspectiemonitor 2023-2024 is een set themavragen toegevoegd over de praktijk van deselectie van vondsten door depots. De vragen gaan over beleid, omvang deselectie, beweegredenen en registratie. In de vragenlijst over deselectie is onderscheid gemaakt in de weigering van vondsten die ter overdracht worden aangeboden aan de depots en in de verwijdering van vondsten uit het depot zelf. Bij de weigering van vondsten kan gedacht worden aan vondsten zonder archeologische context van particuliere vindsters of aan bouw materiaal in bulk van certificaathouders. Bij de verwijdering van vondsten uit het depot kan gedacht worden aan vondsten die al langer in het depot opgeslagen liggen, maar op enig moment vernietigd worden vanwege bijvoorbeeld hardnekkige schimmelproblematiek.

Archeologische depots	38
Nationaal scheepsarcheologisch depot	1
Provinciaal depot	10
Gemeentelijk depot	27

Tabel 5.1 Overzicht archeologische depots.

De monitor voor archeologische depots 2023-2024 is door 37 depots ingevuld. Nederland telt op dit moment 38 archeologische depots: tien provinciale depots, 27 gemeentelijke depots en één nationaal scheepsarcheologisch depot.³⁸ Aan de monitor voor archeologische depots zijn eenmalig themavragen over selectie van vondsten toegevoegd. Het nationaal scheepsarcheologisch depot vult de Inspectiemonitor voor museale beheerders in en heeft de themavragen over selectie daarom niet ontvangen.³⁹

³⁸ De provincies Friesland, Groningen en Drenthe hebben gezamenlijk één depot (het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis (Groningen), ofwel NAD Nuis).

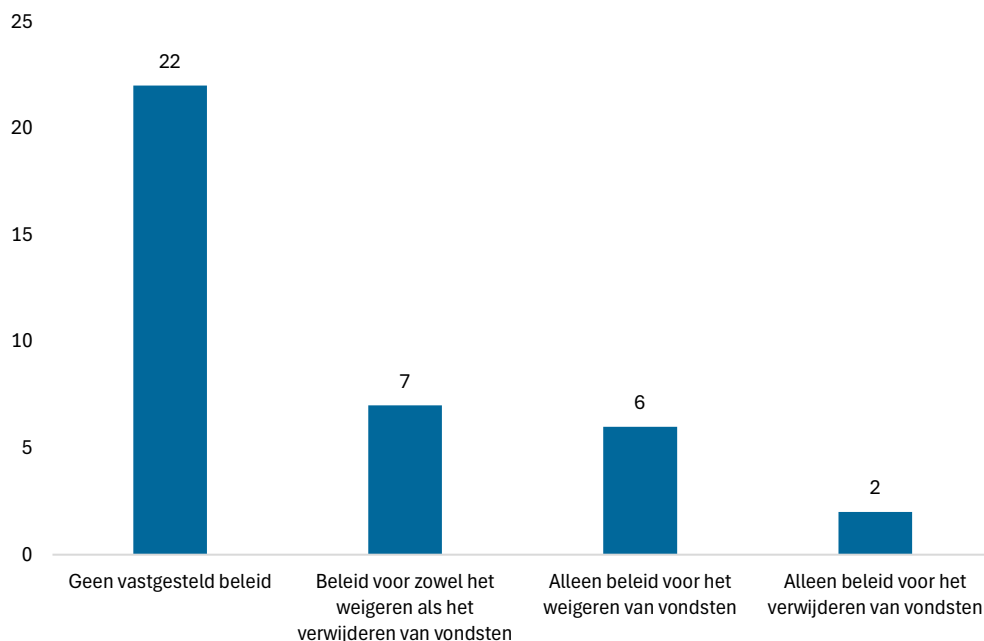
³⁹ Het scheepsarcheologisch depot is weliswaar bij besluit van 23 december 2021 aangewezen als nationaal scheepsarcheologisch depot conform artikel 5.8 lid 3 van de Erfgoedwet, maar het valt tevens onder Stichting Erfgoed Batavialand. Deze stichting is belast met de zorg voor het beheer van museale cultuurobjecten van de Staat en/of andere cultuurobjecten ex artikel 2.8, eerste en tweede lid van de Erfgoedwet. Erfgoed Batavialand krijgt om die reden de monitor voor museale beheerders toegezonden (de Monitor Collecties van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed).

5.2

Beleid voor deselectie van vondsten door depots

Met vastgesteld beleid wordt een raadpleegbaar beleid bedoeld met regels over het eventueel weigeren of verwijderen (en dus niet behouden) van vondsten. Meer dan de helft van de depots (60%) heeft geen vastgesteld beleid voor deselectie (*figuur 5.1*). Enkele hiervan geven wel aan te werken met ongeschreven beleid of bezig te zijn met het op schrift stellen ervan. Provinciale depots hebben beduidend vaker een deselectiebeleid vastgesteld dan gemeentelijke depots (40% van de provinciale tegenover een 25% van de gemeentelijke depots).

Van de depots met beleid hebben de meeste een beleid voor zowel het weigeren als het verwijderen van vondsten of een beleid alleen voor het weigeren van vondsten aan de poort. Uitsluitend beleid voor het verwijderen komt slechts in twee gevallen voor, beide keren bij een gemeente. Gelet op het geheel valt op dat beleid vaker gaat over het weigeren van vondsten aan de poort dan over het definitief verwijderen van vondsten uit het depot (35% tegenover 24%). Als een vondst eenmaal binnen is, wordt de plicht tot behoud kennelijk sterker ervaren.

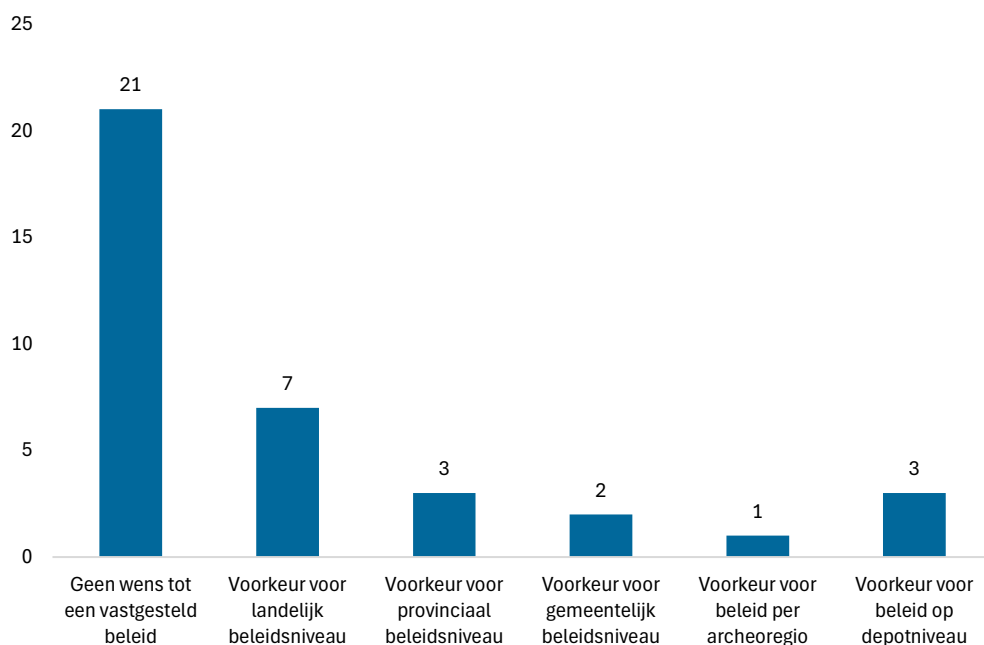
Figuur 5.1 Aantallen depots zonder vastgesteld beleid en met beleid (onderscheiden naar beleid voor zowel het weigeren als het verwijderen van vondsten of slechts een van beide).

Uit de diverse opmerkingen van depots kan opgemaakt worden dat de verwijdering van vondsten niet gebruikelijk is noch hoort te zijn. Een beleid is daarom niet nodig, vinden zij. Het gebeurt alleen in noodzakelijke of onvermijdelijke gevallen. Weigeren aan de poort gebeurt wel vaker. Depots selecteren dan op vondsten die zij niet in de permanente opslag hoeven te hebben en waarvan zij bepalen dat deze door de certificaathouder vernietigd of verwijderd kunnen worden. Vondsten uit (veelal oude) private collecties worden soms ook geweigerd. Vaak hebben deze vondsten geen locatiegegevens, of in elk geval niet nauwkeurig genoeg. Volgens sommige

depots hoeven deze naar de letter van de wet ook niet opgeslagen te worden in het depot, omdat ze geen eigendom zijn.⁴⁰

In overeenstemming met het aantal depots dat geen vastgesteld deselectiebeleid heeft, is meer dan de helft van de depots (57%) ook tegen een dergelijk beleid (figuur 5.2). Opvallend hierbij is overigens het feit dat dit niet dezelfde depots zijn: negen depots die aangeven geen wens te hebben tot een vastgesteld beleid, hebben er zelf wel een. En tien andere depots, die aangeven dat ze geen vastgesteld beleid hebben, zijn van mening dat er een algemeen geldend beleid voor deselectie van vondsten opgesteld zou moeten worden.

Provinciale depotbeheerders zijn vaker tegen een dergelijk beleid dan gemeentelijke; 70% van hen geeft aan geen wens tot vastgesteld beleid te hebben, terwijl dit bij gemeentes iets meer dan de helft is. Meningingen over het beleidsniveau dat passend zou zijn voor een algemeen geldend beleid lopen uiteen. Alle niveaus (landelijk, provinciaal, gemeentelijk, per archeoregio of per depot) worden genoemd door een of meer depotbeheerders die voorstander zijn van een algemeen geldend deselectiebeleid. De landelijke variant geniet wel duidelijk de voorkeur. Het valt op dat gemeentelijke depots die een algemeen geldend beleid voorstaan, relatief gezien meer een landelijk beleid voorstaan dan provinciale depots.

Figuur 5.2 Voorkeur van depots voor het al dan niet hebben van een algemeen geldend beleid, en op welk niveau.

Tegenstanders van een algemeen geldend beleid zijn uitgesproken. *'Deselectie zal altijd maatwerk blijven.'*; *'De totale vondstencollectie (zowel landelijk als per depot) is niet goed genoeg gekend om te kunnen deselecteren.'*, of *'Een richtlijn is het maximaal haalbare.'*, zijn enkele opmerkingen die door depotbeheerders worden

⁴⁰ Het is overigens de vraag of dit in alle gevallen juist is. Het is voorstelbaar dat (een deel van) deze vondsten wel eigendom zijn, bijvoorbeeld doordat ze illegaal zijn opgegraven of met een metaaldetector zijn verzameld voor 2016.

| | | | | | | |

gemaakt. De angst bestaat dat wanneer deselectie van vondsten een standaard procedure wordt in het archeologisch werkproces dit zou kunnen leiden tot 'deselectie met een verkeerde onderbouwing (bijvoorbeeld kostenbesparing)'.

Ook werd door sommige depotbeheerders aangegeven dat een algemeen geldend beleid niet nodig is, omdat de KNA en het programma van eisen al voorzien in de nodige spelregels voor deselectie en dit afdoende is. Bovendien worden bij de huidige wijze van deselectie, mits deze volgens die spelregels verloopt, veel verschillende partijen betrokken: certificaathouder, materiaalspecialist, bevoegd gezag en depot, aldus enkele depotbeheerders. Dit zorgt voor een ruime en gevarieerde expertise en is een afdoende waarborg voor een verantwoorde deselectie, zo is de opvatting. Ten slotte werd aangegeven dat de wet niet voorziet in deselectie en dat het onvoorspelbaar blijft of vondsten niet in de toekomst toch nog bruikbaar kunnen zijn voor onderzoeksvragen die nu nog niet gekend zijn. Deselectie is (en blijft) daarom voor sommige depots uit den boze.

5.3 Deselectie bij deponering (weigering vondsten aan de poort)

Bij de vragen over de weigering om vondsten op te nemen in het depot, is expliciet aangegeven dat hiermee niet bedoeld wordt op een *tijdelijke* weigeringsgrond, bijvoorbeeld omdat de bijbehorende documentatie nog niet is goedgekeurd. Het gaat om een definitieve/permanente weigering van bepaalde vondsten op basis van een eigen keuze door het depot. De vele opmerkingen in het open opmerkingenveld geven evenwel de indruk dat dit niet bij alle depots is opgemerkt. Zo wordt diverse malen vermeld dat vondsten geweigerd worden zolang ze niet KNA-conform worden aangeboden of als ze niet goed geconserveerd zijn. Dit zijn echter in de regel tijdelijke weigeringsgronden. Desalniettemin kunnen op basis van de antwoorden enkele constatering worden gedaan worden.

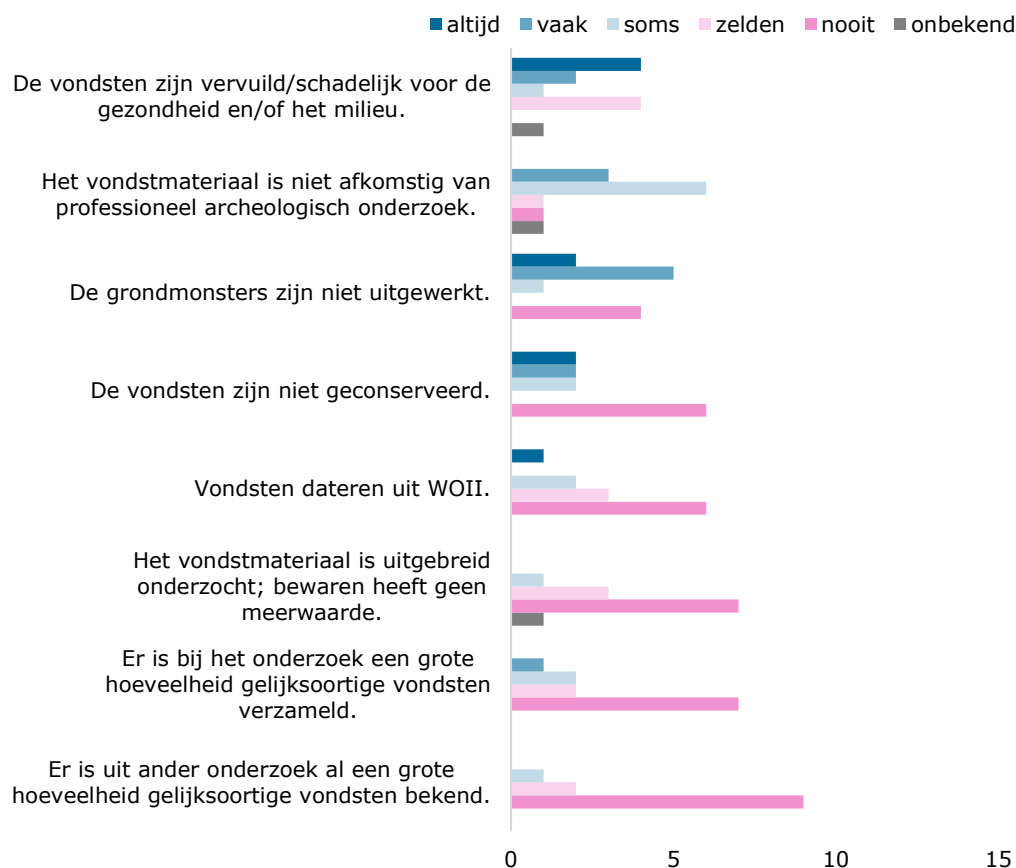
68% van de depots heeft aangegeven nooit vondsten aan de poort te weigeren. Hierbij is een opvallend verschil te zien tussen provinciale en gemeentelijke depots: 85% van de gemeentelijke depots weigert nooit vondsten aan de poort, terwijl dit bij de provinciale depots slechts om 20% gaat. Mogelijk kan dit verklaard worden door de 'kortere afstand' tussen vondst en depot en/of een nauwere betrokkenheid tussen depot en bevoegd gezag. Gemeentes met een eigen depot hebben vaak een eigen archeologische dienst en certificaat, of ten minste een eigen archeoloog. Waarschijnlijk komen gemeentelijke depotbeheerders wel eens of in elk geval vaker dan provinciale depotbeheerders in het veld in hun eigen gemeente of graven ze soms zelfs mee op, en staan ze vaker in contact met degene die het archeologiebeleid binnen de gemeente bepaalt. Wellicht bestaat hierdoor een andere houding ten opzichte van de eigen vondstcollectie dan bij provincies.

5.3.1 Redenen voor het weigeren van vondsten aan de poort

Schadelijkheid voor de gezondheid of het milieu wordt door de meeste depots genoemd als grond voor de weigering van vondsten (*figuur 5.3*). Vrijwel alle depots die wel eens vondsten weigeren, noemen deze weigeringsgrond (één depot heeft onbekend ingevuld).

83% van de depots, die aangegeven hebben vondsten te weigeren, geeft aan dat het feit dat vondsten die niet afkomstig zijn van officieel archeologisch onderzoek een grond is om te weigeren. Het gaat dan bijvoorbeeld om vondsten uit schenkingen of vondsten met een onbekende archeologische context. Dit wordt ook

wel de enige wettelijk toegestane reden genoemd om vondsten te weigeren. Een archeologisch depot is immers alleen gehouden vondsten uit een opgraving op te slaan (zie ook paragraaf 5.2).

Figuur 5.3 Redenen voor de weigering van vondsten aan de poort van het depot en mate waarin dit gebeurt (door twaalf depots beantwoord).

67% van de depots die wel eens vondsten weigeren aan de poort noemt de onuitgewerkte grondmonsters. Hoewel het om kleine aantallen gaat, valt hier het verschil op tussen provinciale en gemeentelijke depots: de provinciale depots nemen onuitgewerkte grondmonsters doorgaans niet aan. Voor gemeentelijke depots is dit geen reden tot weigeren; van alle gemeentelijke depots die hebben aangegeven vondsten wel eens te weigeren is er niet één die aangeeft dat met onuitgewerkte grondmonsters te doen. Ook hier is het verleidelijk dit toe te schrijven aan de nauwere band van het depot met de eigen gemeente en het gemeentebestuur voor archeologie of de aanwezigheid van een gemeentelijke archeoloog of archeologische dienst.

Opvallend is dat het feit dat vondsten die uitgebreid onderzocht zijn, in grote getale zijn verzameld bij het betreffende onderzoek of in de regio algemeen veel gevonden zijn, over het algemeen voor vrijwel geen enkel depot een reden is om vondsten te weigeren.

Ten slotte kan opgemerkt worden dat ook bij de redenen voor het weigeren van vondsten verschil te zien tussen provinciale en gemeentelijke depots: gemeentelijke depots weigeren vondsten niet alleen minder vaak dan provinciale depots, ze hanteren ook minder gronden om vondsten te weigeren en passen die weigeringsgrond ook beduidend minder vaak toe.

5.4 Definitieve verwijdering vondsten uit het depot

Met de verwijdering van vondsten uit het depot wordt bedoeld op de bewuste keuze om vondsten af te stoten en te vernietigen. Hierbij kan gedacht worden aan de verwijdering vanwege ruimtegebrek of omdat vondsten volgens het depot geen onderzoekswaarde meer hebben. Het gaat dus niet om vondsten die door overmacht in de zin van rampspoed te niet zijn gegaan.

Iets meer dan de helft van de depots (54%) verwijdert wel eens vondsten uit het depot. Hoewel hier eveneens geldt dat het om kleine aantallen gaat (twintig depots geven aan vondsten te verwijderen uit hun depot), valt ook nu op dat er een verschil is tussen provinciale en gemeentelijke depots. Waar provinciale depots aan de poort strenger zijn dan gemeentelijke depots, is dit anders als de vondsten eenmaal binnen zijn. 80% van de provinciale depots geeft aan vondsten wel eens te weigeren, maar slechts 50% verwijdert wel eens vondsten die eenmaal in huis zijn. Gemeentelijke depots daarentegen zijn aan de poort ruimhartig, maar besluiten wel vaker om vondsten vervolgens alsnog te verwijderen. Eén gemeentelijk depot verwoordde dit treffend door in het opmerkingenveld aan te geven: *'We willen alles hebben en gooien het dan zelf wel weg'*. Slechts 15% van de gemeentelijke depots weigert vondsten aan de poort, maar 56% van de gemeentelijke depots verwijdert vervolgens zelf wel eens vondsten.

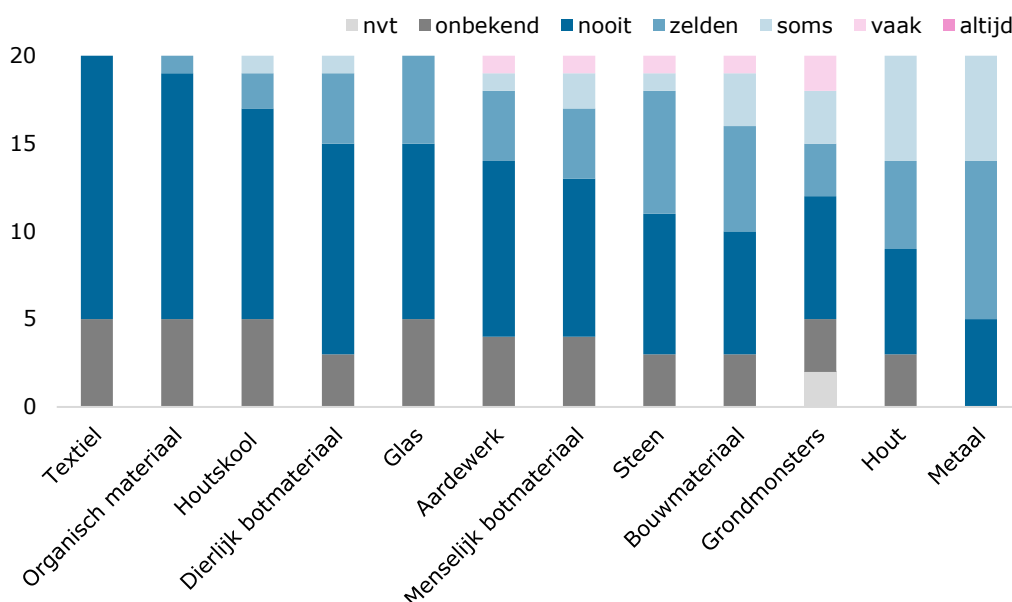
Dat vondsten niet verwijderd worden, omdat dit niet strookt met de wettelijke taak van het depot, speelt duidelijk een rol, maar andere redenen evengoed. Iets minder dan de helft van de depots geeft aan vanwege de wettelijke taak niets te verwijderen, 30% van de depots verwijdert niets omdat door gebrek aan zicht op de complete collectie niet adequaat beoordeeld kan worden welke vondsten eventueel in aanmerking zouden kunnen komen voor verwijdering, en 30% van de depots verwijdert niets om andere, uiteenlopende redenen.

De verwijdering van vondsten vindt overigens bij alle depots met terughoudendheid plaats, in die zin dat dit zeer minimaal gebeurt. Gevraagd naar het aantal verwijderde vondsten op jaarbasis gaat het om slechts een tot enkele tientallen vondsten, met één uitschieter van een bulk van circa 2.500 stuks onbehandeld ijzer. Ook is veelvuldig aangegeven dat een percentage niet te noemen is, omdat dit slechts een fractie van de gehele collectie betreft of omdat het slechts om een incidentele verwijdering gaat, bijvoorbeeld vanwege een hardnekkige schimmel. Enkele depots gaven wel aan eenmalig een 'opruimactie' te hebben gehouden, waarbij materiaal zonder enige context en 'gruis' zijn verwijderd.

5.4.1 Verwijdering per materiaalsoort

Textiel en organisch materiaal wordt nooit of slechts een enkele keer verwijderd (figuur 5.4). Metaal wordt het vaakste genoemd als materiaalsoort die wel eens verwijderd wordt (bij 75% van de depots die wel eens vondsten definitief verwijderen), gevolgd door hout (bij 70% van de depots). Depots geven wel aan dat dit slechts soms of zelden gebeurt.

Gelet op het feit dat kosten voor (her)conservering nauwelijks genoemd worden als reden voor de verwijdering van hout en metaal (zie paragraaf 5.4.2 hieronder), is het opvallend dat deze twee materiaalsoorten zoveel voorkomen. Mogelijk ligt er nog steeds aanzienlijk veel ongeconserveerd hout en metaal in depots en komt bij periodieke controle/monitoring van materialen aan het licht dat sommige hout- en metaalvondsten in dermate slechte staat zijn dat het niet meer opportuun geacht wordt of onmogelijk is deze nog te (her)conserveren. Andere mogelijkheden zijn een oorspronkelijke conservering die op zodanige wijze is uitgevoerd dat deze materialen alsnog in conditie achteruit gegaan zijn, of niet-optimaal ingestelde klimaatruimtes. Binnen het kader van de themavragen over deselectie in de monitor kan dit niet verklaard worden.

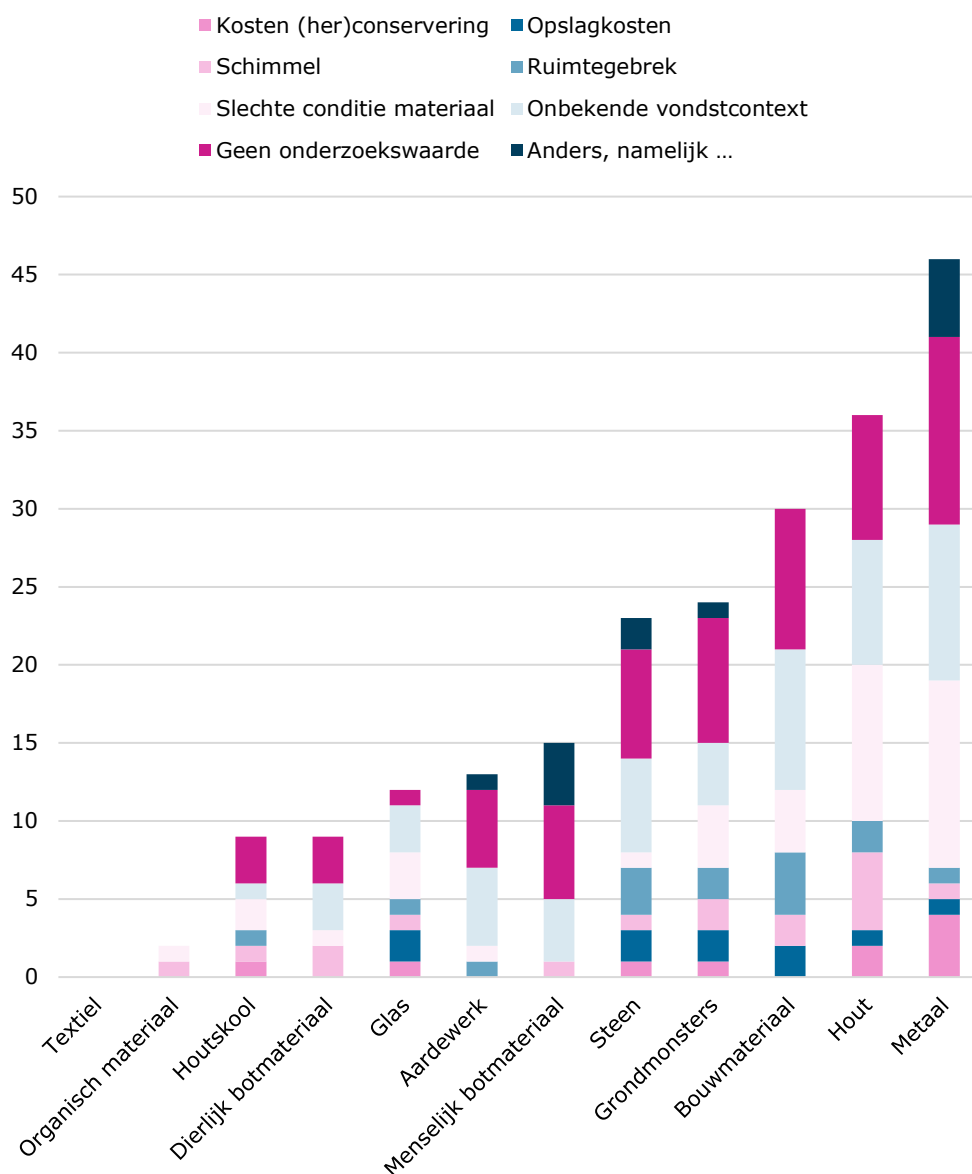

Figuur 5.4 Mate waarin depots, die wel eens vondsten uit het depot verwijderen, afstand doen van de genoemde materiaalsoorten (door twintig depots beantwoord).⁴¹

5.4.2 Redenen voor het verwijderen van vondsten uit het depot

Het ontbreken van onderzoekswaarde wordt het meest genoemd als reden om vondsten te verwijderen. Het is niet bekend hoe dit beoordeeld wordt. Waarschijnlijk hangt het vaak samen met een slechte conditie van het materiaal en/of een onbekende vondstcontext. Deze worden alle drie relatief veel genoemd (figuur 5.5). Financiën (in dit geval kosten voor opslag en/of kosten voor (her)conservering) worden het minst genoemd als reden om vondsten te verwijderen. Kennelijk speelt dit geen rol van belang.

⁴¹ Eén depot heeft overal nooit ingevuld, omdat het tot op heden nog nooit vondsten heeft verwijderd. Inmiddels is er evenwel een selectie opgemaakt van vondsten die binnen afzienbare tijd afgestoten zullen worden.

Figuur 5.5 Aantal keer dat de reden voor verwijdering van vondsten uit het depot genoemd wordt, onderverdeeld naar materiaalsoort.

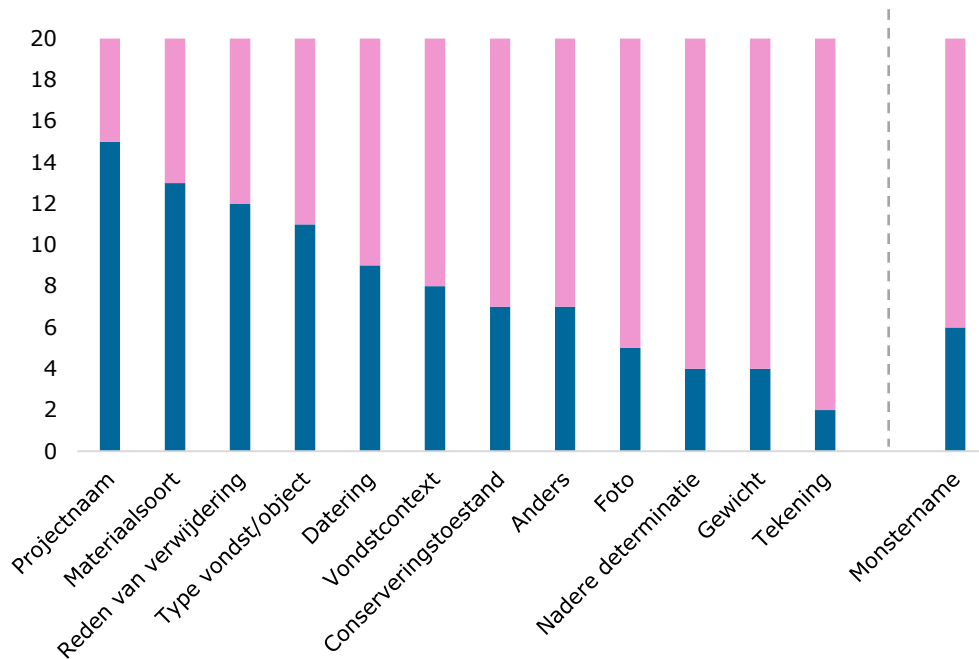
5.4.3 Hoeveelheid verwijderde vondsten

Depots is gevraagd hoeveel vondsten er op jaarbasis definitief verwijderd worden uit het depot. De helft van de depots die vondsten wel eens verwijderd heeft, geeft aan dit niet te weten, niet in aantallen noch in percentages. De depots die wel cijfers noemen, geven aan dat het om bijzonder kleine aantallen gaat, gemiddeld hooguit 45 vondsten op jaarbasis. In percentages is dit zo weinig dat het eerder tegen de 0% dan de 1% zit, aldus enkele depots. Eén depot geeft aan enkele duizenden stuks verwijderd te hebben. Het betreft in hoofdzaak onbehandeld ijzer, dat waarschijnlijk niet meer geconserveerd kan worden.

5.5

Registratie en monsternamen van verwijderde vondsten

Van de twintig depots die wel eens vondsten definitief verwijderen houdt een kwart geen registratie bij. De depots die wel een registratie van verwijderde vondsten hebben, registreren hierin heel divers. In alle registraties wordt vermeld van welk project de verwijderde vondst afkomstig was. Ook de materiaalsoort en de reden van verwijdering wordt in de meeste registraties bijgehouden (figuur 5.6).

Figuur 5.6 Aantal depots dat bepaalde aspecten van verwijderde vondsten wel (blauw) of niet (roze) registreert en dat verwijderde vondsten wel (blauw) of niet (roze) bemonstert.

Opvallend is dat de gegevens die het meest relevant lijken voor eventuele controle of latere bestudering het minst vaak zijn opgenomen in de registratie: een nadere determinatie, een foto en een tekening. Mogelijk ligt de verklaring hiervoor in het feit dat vondsten slechts met terughoudendheid verwijderd worden en de vondsten die wel verwijderd worden in de meeste gevallen vondsten zonder archeologische context zijn of vondsten met een slechte conservering of weinig onderzoekswaarde, waardoor de gevoelde noodzaak tot uitgebreide registratie ontbreekt.

Bemonstering van vondsten die definitief verwijderd worden uit het depot, komt niet veel voor. Weliswaar heeft ruim een kwart van de depots aangegeven soms monsters te nemen voor eventueel toekomstig onderzoek, maar voor de meeste materiaalsoorten wordt dit niet gedaan (zoals aardewerk, dierlijk botmateriaal of houtskool). En voor die materialen die wel bemonsterd worden, gebeurt dit meestal slechts zelden of soms. Hout wordt door de meeste depots genoemd. Bij het verwijderen hiervan wordt soms een monster bewaard. Sommige depots geven aan dat bemonstering geen zin heeft vanwege de slechte staat van de vondst (hetgeen dan ook de reden is voor verwijdering).

5.5.1 Wijze van verwijdering

Vrijwel alle depots die vondsten wel eens definitief verwijderen doen dit (ook) via de reguliere vuilnis, stort of schrootman, of bieden het ter destructie aan via een speciale voorziening. Op deze wijze worden de vondsten vernietigd en is er geen kans dat ze opnieuw ergens als contextloze archeologische vondst opduiken. Daarnaast geven enkele depots aan dat menselijk botmateriaal herbegraven wordt.

Vijf depots geven te verwijderen vondsten weg aan geïnteresseerde amateurverenigingen, lokale musea of een instelling ter gebruik voor educatieve doeleinden.

Literatuur

Monumentenwet 1961

Monumentenwet 1988

Erfgoedwet

Besluit Erfgoedwet archeologie

Regeling Erfgoedwet archeologie

Kamerbrief minister OCW, Nieuwe visie cultuurbeleid

Kamerstukken II, 2024/2025, 32 820, nr. 533, 20 december 2024.

Memorie van Toelichting Monumentenwet 1988

Kamerstukken II, vergaderjaar 1986-1987, 19 881, nr. 3

Memorie van Toelichting WAMZ

Kamerstukken II, vergaderjaar 2003-2004, 29 259, nr. 3

Memorie van Toelichting Erfgoedwet

Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 109, nr. 3

Kwaliteitsnorm Nederlandse archeologie 2024

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.2, 1 april 2024

DSP-groep 2022

DSP-groep (Van er Horst, Nauta, Nijboer & Weemstra), Beleidsdoorlichting Erfgoed – Eindrapport, 2022

Erfgoedinspectie 2006

Erfgoedinspectie, Wie wat bewaart, die heeft wat. Een onderzoek naar de overdracht van archeologische vondstcomplexen aan provinciale depots, Den Haag maart 2006. Online beschikbaar via: <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2006/04/01/wie-wat-bewaart-die-heeft-wat>

Erfgoed Nederland 2010

Programma Odyssee. 32 archeologische projecten behouden thuis
Wetenschappelijke en maatschappelijke meerwaarde van vergeten opgravingen, Erfgoed Nederland, oktober 2010

Bijlage: Certificaathouders

Certificaathouders die de vragenlijst over deselectie hebben ingevuld.

(IVO: inventariserend veldonderzoek/proefsleuvenonderzoek; DO: opgraving; x: geen).

Certificaathouder - <i>niet</i> aan overheid verbonden (30)			IVO	DO
1	ARCADIS Nederland	1	x	
2	Trident Archäologie	2	x	
3	ArcheoPro	3		x
4	ADC Archeologische Opgravingen B.V.	4		
5	ADC Beesd	5		
6	Aeres Milieu B.V.	6		
7	Antea Group	7		
8	Archeologenbureau Argo	8		
9	Archol bv	9		
10	Artefact! Advies en Onderzoek in Erfgoed	10		
11	Assist Explore	11		
12	BAAC B.V.	12		
13	De Steekproef BV	13		
14	Den Ouden Bodac B.V.	14		
15	EARTH Integrated Archaeology B.V.	15		
16	Econsultancy B.V.	16		
17	Ex-Situ Archeologie B.V.	17		
18	Geonius Milieu BV	18		
19	Greenhouse Advies B.V.	19		
20	Hollandia Archeologen B.V.	20		
21	IDDS Archeologie B.V.	21		
22	Laagland archeologie v.o.f.	22		
23	Lycens	23		
24	MUG Ingenieursbureau BV	24		
25	RAAP Archeologisch Adviesbureau	25		
26	SOB Research	26		
27	Sweco Nederland B.V.	27		
28	SyntheGra Archeologie B.V.	28		
29	Transect	29		
30	Vestigia B.V.	30		

Certificaathouder – wel/ verbonden aan overheidsinstelling (19)		
31	Gem Alkmaar - Archeologisch Centrum	1
32	Gem Amersfoort - Centrum voor Archeologie	2
33	Gem Amsterdam - Afd. Archeologie	3
34	Gem Arnhem - Archeologie	4
35	Gem Breda - Afd. Ruimte Dir. Ontwikkeling	5
36	Gem Delft - Archeologie	6
37	Gem Den Haag - Afd. Archeologie, Natuur- en Milieueducatie	7
38	Gem Deventer - Archeologie	8
39	Gem Dordrecht - Vakteam Archeologie	9
40	Gem Hoorn - Archeologie West-Friesland	10
41	Gem Middelburg - Walcherse Archeologische Dienst	11
42	Gem Nijmegen - Afd. Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit	12
43	Gem Rijswijk - Bureau Monumentenzorg en Archeologie	13
44	Gem Rotterdam - BOOR	14
45	Gem Utrecht - Afdeling Erfgoed	15
46	Gem Zutphen - Team Archeologie	16
47	Gem Zwolle - Team Archeologie	17
48	Erfgoed Zeeland	18
49	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed	19
Certificaathouder die noch IVO noch DO verricht (5)		
50	Bureau voor Archeologie	1
51	Hamaland Advies v.o.f.	2
52	KSP Archeologie v.o.f.	3
53	Periplus Archeomare B.V.	4
54	BIAX	5

Bijlage: Depots

Archeologiedepots die de vragenlijst over deselectie hebben ingevuld.

	Provinciale depots	
1	Noordelijk Archeologisch Depot	1
2	Provinciaal Depot Noord-Brabant	2
3	Provinciaal Depot Flevoland	3
4	Provinciaal Depot Gelderland	4
5	Provinciaal Depot Limburg	5
6	Provinciaal Depot Noord-Holland	6
7	Provinciaal Depot Overijssel	7
8	Provinciaal Depot Utrecht	8
9	Provinciaal Depot Zeeland	9
10	Provinciaal Depot Zuid-Holland	10
	Gemeentelijke depots	
11	Gemeentelijk depot Alkmaar	1
12	Gemeentelijk depot Amersfoort	2
13	Gemeentelijk depot Amsterdam	3
14	Gemeentelijk depot Arnhem	4
15	Gemeentelijk depot Bergen op Zoom	5
16	Gemeentelijk depot Breda	6
17	Gemeentelijk depot Delft	7
18	Gemeentelijk depot Den Haag	8
19	Gemeentelijk depot Dordrecht	9
20	Gemeentelijk depot Eindhoven	10
21	Gemeentelijk depot Gorinchem	11
22	Gemeentelijk depot Gouda	12
23	Gemeentelijk depot Groningen	13
24	Gemeentelijk depot Haarlem	14
25	Gemeentelijk depot Hoorn - Arch West-Friesland	15
26	Gemeentelijk depot Kampen	16
27	Gemeentelijk depot Leiden	17
28	Gemeentelijk depot Maastricht	18
29	Gemeentelijk depot Nijmegen	19
30	Gemeentelijk depot Rijswijk	20
31	Gemeentelijk depot Rotterdam	21
32	Gemeentelijk depot 's-Hertogenbosch	22
33	Gemeentelijk depot Utrecht	23
34	Gemeentelijk depot Vlaardingen	24
35	Gemeentelijk depot Zaanstad	25
36	Gemeentelijk depot Zutphen	26
37	Gemeentelijk depot Zwolle	27

Bijlage: Vragenlijsten

Monitor archeologische certificaathouders

Themavragen over deselectie van vondsten

De Inspectie is een onderzoek gestart naar *deselectie* van vondsten en stelt in het kader van dit onderzoek enkele vragen over de praktijk van het deselecteren van vondsten bij uw organisatie. Naast de certificaathouders worden alle depots bevraagd met een eigen vragenlijst.

Onderzoek

Hoewel de Erfgoedwet voorschrijft dat alle vondsten uit archeologisch onderzoek behouden moeten worden en opgeslagen dienen te worden in een depot, worden in de praktijk op diverse momenten in het archeologische werkproces vondsten geselecteerd die niet nader onderzocht en/of behouden worden. De Inspectie constateert dat er weinig zicht is op deze praktijk van *deselectie*: op welke schaal worden vondsten gedeselecteerd en welke voorwaarden worden er gehanteerd of welke overwegingen spelen een rol?

Themavragen

De themavragen gaan over de praktijk van deselectie van vondsten binnen uw organisatie. In de vragenlijst wordt onderscheid gemaakt in twee fases van het archeologische werkproces: de veldwerkfase (fase 1) en de uitwerkfase/de selectie voor deponering (fase 2). Dit onderscheid is conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie: PS06 Richtlijnen voor (de)selectie vondsten en monsters in protocol 4001. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt in vragen over (de)selectie bij proefsleuvenonderzoek en bij opgravingen. De themavragen zijn als volgt opgebouwd.

D.A. Deselectie in de veldwerkfase (fase 1)

D.B. Deselectie in de uitwerkfase (fase 2)

D.C. Grondmonsters

D.D. Beleid en algemene opmerkingen

Deselectie tijdens een proefsleuvenonderzoek

D.A.1 Deselectie tijdens een proefsleuvenonderzoek zonder registratie

Toelichting: Al tijdens het veldwerk kunnen vondsten gedeselecteerd worden. Zo kan een besluit tot deselectie genomen worden bij het aantreffen van een vondst tijdens het graafmachinewerk. Een vondst wordt ongeregistreerd terzijde geworpen op de stort, omdat deze bijvoorbeeld geen onderzoekswaarde heeft of omdat de periode waartoe de vondst behoort niet in het PvE is opgenomen. Anderzijds kunnen vondsten wel verzameld worden ter registratie en vervolgens alsnog gedeselecteerd worden. De vondsten worden dan achtergelaten in het veld en niet meegenomen naar kantoor voor verdere uitwerking en deponering. Inde vraagstelling van onderdeel D.A wordt:

- onderscheid gemaakt tussen geregistreeerde en niet-geregistreeerde vondsten.
- onderscheid gemaakt tussen een proefsleuvenonderzoek en een opgraving.
- uitsluitend gevraagd naar vondsten en niet naar grondmonsters. Voor grondmonsters is een apart onderdeel in de vragenlijst opgenomen.

- D.1 Worden bij een proefsleuvenonderzoek *alle* vondsten verzameld ter registratie of worden sommige vondsten zonder registratie achtergelaten in het veld?
Toelichting: losse (stort)vondsten worden buiten beschouwing gelaten.
- Alle vondsten worden geregistreerd (Ga naar vraag D.4)
 - Sommige vondsten worden zonder registratie achtergelaten
 - Niet van toepassing, omdat onze organisatie geen proefsleuvenonderzoek uitvoert (ga naar D.11)
- D.2 Hoe vaak komt het bij proefsleuvenonderzoeken voor dat vondsten zonder registratie worden achtergelaten?
- Bij 1-25% van de proefsleuvenonderzoeken
 - Bij 26-50% van de proefsleuvenonderzoeken
 - Bij 51-75% van de proefsleuvenonderzoeken
 - Bij 76-99% van de proefsleuvenonderzoeken
 - Bij alle proefsleuvenonderzoeken
 - Onbekend
- D.3 Hoe vaak spelen onderstaande redenen een rol bij het zonder registratie achterlaten van vondsten uit een proefsleuvenonderzoek:
- D.3.1 Er is bij het desbetreffende proefsleuvenonderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) verzameld.
- Altijd
 - Vaak
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit
 - Onbekend
- D.3.2 Er is uit ander onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) voorhanden/het ontbreekt de vondst aan zeldzaamheid.
- Altijd
 - Vaak
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit
 - Onbekend
- D.3.3 De vondst is incompleet/te fragmentarisch.
- Altijd
 - Vaak
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit
 - Onbekend
- D.3.4 De periode waartoe de vondst behoort is in het PvE niet geselecteerd voor nader onderzoek.
- Altijd
 - Vaak
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit
 - Onbekend
- D.3.5 De periode waartoe de vondst behoort is geen deel van het gemeentelijke archeologische beleid.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.3.6 De begroting van het project is niet berekend op de hoeveelheid aangetroffen vondsten.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.3.7 Andere redenen voor het zonder registratie achterlaten van vondsten uit een proefsleuvenonderzoek

- o [TEKSTVELD]

D.4 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf.

- o [TEKSTVELD]

D.A.2 Deselectie tijdens een proefsleuvenonderzoek met registratie

D.5 Worden bij een proefsleuvenonderzoek *alle geregistreerde* vondsten na afloop van het veldwerk meegenomen?

- o Ja (Ga naar vraag D.10)
- o Nee, sommige vondsten worden na registratie gedeselecteerd en achtergelaten in het veld

D.6 Hoe vaak komt het bij proefsleuvenonderzoeken voor dat vondsten na registratie worden achtergelaten?

- o Bij 1-25% van de proefsleuvenonderzoeken
- o Bij 26-50% van de proefsleuvenonderzoeken
- o Bij 51-75% van de proefsleuvenonderzoeken
- o Bij 76-99% van de proefsleuvenonderzoeken
- o Bij alle proefsleuvenonderzoeken
- o Onbekend

D.7 Hoe vaak spelen onderstaande redenen een rol bij het achterlaten van geregistreerde vondsten uit een proefsleuvenonderzoek?

D.7.1 Er is bij het desbetreffende proefsleuvenonderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) verzameld.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.7.2 Er is uit ander onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) voorhanden/het ontbreekt de vondst aan zeldzaamheid.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms

- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.7.3 De vondst is incompleet/te fragmentarisch.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.7.4 De periode waartoe de vondst behoort is in het PvE niet geselecteerd voor nader onderzoek.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.7.5 De periode waartoe de vondst behoort is geen deel van het gemeentelijke archeologische beleid.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.7.6 De begroting van het project is niet berekend op de hoeveelheid aangetroffen vondsten.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.7.7 Andere redenen voor het (na registratie) achterlaten van vondsten uit een proefsleuvenonderzoek

- o [TEKSTVELD]

D.8 Welke informatie wordt vastgelegd over de vondsten die na afloop van een proefsleuvenonderzoek achtergelaten worden in het veld? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- o Projectnaam/naam onderzoekslocatie
- o Materiaalsoort
- o Type vondst/object
- o Datering
- o Gewicht
- o Conserveringstoestand/mate van gaafheid
- o Vondstcontext
- o Nadere determinatie
- o Tekening
- o Foto
- o Anders, namelijk [TEKSTVELD]

D.9 Wordt een lijst van gedeselecteerde vondsten uit het proefsleuvenonderzoek voorgelegd aan het depot?

- Ja, altijd
- Ja, vaak
- Ja, soms
- Ja, zelden
- Nee, nooit
- Dat is afhankelijk van het betreffende depot
- Onbekend

D.10 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf.

- [TEKSTVELD]

Deselectie tijdens een opgraving

D.A.3 Deselectie tijdens een opgraving zonder registratie

D.11 Worden bij een opgraving *alle* vondsten verzameld ter registratie of worden sommige vondsten zonder registratie achtergelaten in het veld?

Toelichting: losse (stort)vondsten worden buiten beschouwing gelaten.

- Alle vondsten worden geregistreerd (Ga naar vraag D.14)
- Sommige vondsten worden zonder registratie achtergelaten
- Niet van toepassing, omdat onze organisatie geen opgravingen uitvoert (ga naar D.21; indien D.1 en D.11 = niet van toepassing, dan door naar D.32)

D.12 Hoe vaak komt het bij opgravingen voor dat vondsten zonder registratie worden achtergelaten?

- Bij 1-25% van de opgravingen
- Bij 26-50% van de opgravingen
- Bij 51-75% van de opgravingen
- Bij 76-99% van de opgravingen
- Bij alle opgravingen
- Onbekend

D.13 In welke mate spelen onderstaande redenen een rol bij het zonder registratie achterlaten van vondsten uit een opgraving?:

D.13.1 Er is bij de desbetreffende opgraving al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) verzameld.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend

D.13.2 Er is uit ander onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) voorhanden/het ontbreekt de vondst aan zeldzaamheid.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend

D.13.3 De vondst is incompleet/te fragmentarisch.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.13.4 De periode waartoe de vondst behoort is in het PvE niet geselecteerd voor nader onderzoek.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.13.5 De periode waartoe de vondst behoort is geen deel van het gemeentelijke archeologische beleid.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.13.6 De begroting van het project is niet berekend op de hoeveelheid aangetroffen vondsten.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.13.7 Andere redenen voor het zonder registratie in het veld achterlaten van vondsten uit een opgraving

- ☐ [TEKSTVELD]

D.14 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf.

- ☐ [TEKSTVELD]

D.A.4 Deselectie tijdens een opgraving met registratie

D.15 Worden bij een opgraving *alle geregistreeerde* vondsten na afloop van het veldwerk meegenomen?

- ☐ Ja (Ga naar vraag D.20)
- ☐ Nee, sommige vondsten worden na registratie gedeselecteerd en achtergelaten in het veld

D.16 Hoe vaak komt het bij opgravingen voor dat vondsten na registratie worden achtergelaten?

- ☐ Bij 1-25% van de opgravingen
- ☐ Bij 26-50% van de opgravingen
- ☐ Bij 51-75% van de opgravingen
- ☐ Bij 76-99% van de opgravingen
- ☐ Bij alle opgravingen
- ☐ Onbekend

| | | | | | | |

D.17 In welke mate spelen onderstaande redenen een rol bij het achterlaten van geregistreerde vondsten uit een opgraving?:

D.17.1 Er is bij de desbetreffende opgraving al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) verzameld.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.17.2 Er is uit ander onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) voorhanden/het ontbreekt de vondst aan zeldzaamheid.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.17.3 De vondst is incompleet/te fragmentarisch.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.17.4 De periode waartoe de vondst behoort is in het PvE niet geselecteerd voor nader onderzoek.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.17.5 De periode waartoe de vondst behoort is geen deel van het gemeentelijke archeologische beleid.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.17.6 De begroting van het project is niet berekend op de hoeveelheid aangetroffen vondsten.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.17.7 Andere redenen voor het na registratie achterlaten van vondsten uit een opgraving

- [TEKSTVELD]

D.18 Welke informatie wordt vastgelegd over de vondsten die na afloop van een opgraving achtergelaten worden in het veld? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Projectnaam/naam onderzoekslocatie
- Materiaalsoort
- Type vondst/object
- Datering
- Gewicht
- Conserveringstoestand/mate van gaafheid
- Vondstcontext
- Nadere determinatie
- Tekening
- Foto
- Anders, namelijk [TEKSTVELD]

D.19 Wordt een lijst van gedeselecteerde vondsten uit de opgraving voorgelegd aan het depot?

- Ja, altijd
- Ja, vaak
- Ja, soms
- Ja, zelden
- Nee, nooit
- Dat is afhankelijk van het betreffende depot
- Onbekend

D.20 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf.

- [TEKSTVELD]

Deselectie in de uitwerkfase

D.B. Deselectie in de uitwerkfase (fase 2), selectie voor deponering

Toelichting: Onderstaande vragen hebben betrekking op de selectie van vondsten ter afstoting/vernietiging en die dus niet aan het depot (van de eigenaar) overhandigd worden. Let wel, bij onderstaande vragen wordt geen onderscheid meer gemaakt in proefsleuvenonderzoek en opgraving. Het gaat om de afwegingen door uw organisatie, niet om de eventuele afwegingen van de betrokken depots.

D.21 Worden *alle*, uit het veld meegenomen, vondsten overgedragen aan het depot of wordt over sommige vondsten besloten of geadviseerd deze niet te deponeren bij het depot?

- Alle uit het veld meegenomen vondsten worden overgedragen aan het depot (Ga naar vraag D.27)
- Over sommige uit het veld meegenomen vondsten wordt besloten of geadviseerd deze niet over te dragen aan het depot

D.22 Hoe vaak komt het niet-deponeren van uit het veld meegenomen vondsten bij het depot voor?

- Bij 1-25% van de veldwerkprojecten
- Bij 26-50% van de veldwerkprojecten
- Bij 51-75% van de veldwerkprojecten
- Bij 76-99% van de veldwerkprojecten
- Bij alle veldwerkprojecten
- Onbekend

D.23 Welke informatie wordt vastgelegd over de vondsten die niet gedeponeerd worden bij het depot? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- ☐ Projectnaam/naam onderzoekslocatie
- ☐ Materiaalsoort
- ☐ Type vondst/object
- ☐ Datering
- ☐ Gewicht
- ☐ Conserveringstoestand/mate van gaafheid
- ☐ Vondscontext
- ☐ Nadere determinatie
- ☐ Tekening
- ☐ Foto
- ☐ Anders, namelijk [TEKSTVELD]

D.24 Kunt u aangeven hoe vaak onderstaande redenen een rol spelen bij een besluit/advies tot het niet-deponeren van vondsten bij het depot na de fase van uitwerking?:

D.24.1 De vondst is volledig onderzocht en gedetermineerd; het heeft geen meerwaarde deze nog te bewaren voor eventueel toekomstig onderzoek.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.24.2 Er is bij het desbetreffende onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) verzameld.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.24.3 Er is uit ander onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) voorhanden/het ontbreekt de vondst aan zeldzaamheid.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.24.4 De vondst is incompleet/te fragmentarisch.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

D.24.5 Het depot wil de vondsten niet.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms

- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.24.6 De kosten voor conservering zijn te hoog.

- o Altijd
- o Vaak
- o Soms
- o Zelden
- o Nooit
- o Onbekend

D.24.7 Andere redenen voor het niet-deponeren van vondsten na afronding van een project

- o [TEKSTVELD]

D.25 Wordt een lijst van gedeselecteerde vondsten voorgelegd aan het depot?

- o Ja, altijd
- o Ja, vaak
- o Ja, soms
- o Ja, zelden
- o Nee, nooit
- o Dat is afhankelijk van het betreffende depot
- o Onbekend

D.26 Wat gebeurt er met de vondsten, die niet gedeponeerd worden bij het depot? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- o Gedeselecteerde vondsten worden vernietigd of ter destructie aangeboden
- o Gedeselecteerde vondsten worden met de reguliere vuilnis meegegeven
- o Gedeselecteerde vondsten worden weggegeven aan geïnteresseerde amateurverenigingen
- o Gedeselecteerde vondsten worden weggegeven aan (lokale) musea
- o Anders, namelijk [TEKSTVELD]

D.27 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf.

- o [TEKSTVELD]

Deselectie overig

D.C. Grondmonsters

D.28 Worden onbewerkte grondmonsters overgedragen aan het depot?

- o Ja, altijd
- o Ja, vaak
- o Ja, soms
- o Ja, zelden
- o Nee, nooit
- o Dat is afhankelijk van het betreffende depot
- o Onbekend

D.29 Worden grondmonsters die nader onderzocht zijn overgedragen aan het depot?

- o Ja, altijd
- o Ja, vaak
- o Ja, soms
- o Ja, zelden
- o Nee, nooit
- o Dat is afhankelijk van het betreffende depot

- Onbekend

D.30 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf.

- [TEKSTVELD]

D.D. Beleid en algemene opmerkingen

D.31 Heeft uw organisatie vastgesteld beleid voor deselectie van vondsten in het veld?
Toelichting: met vastgesteld beleid wordt bedoeld dat uw organisatie een raadpleegbaar beleid heeft vastgelegd met (algemene) regels over welke vondsten eventueel wel of niet verzameld worden; onder welke voorwaarden vondsten niet verzameld worden; wie hiervoor verantwoordelijk is, op welke wijze e.e.a. gedocumenteerd wordt et cetera.

- Ja
- Nee

D.32 Heeft u nog opmerkingen in het algemeen over het thema deselectie van vondsten?

- [TEKSTVELD]

Monitor archeologische Depots

Themavragen over deselectie van vondsten

De Inspectie is een onderzoek gestart naar deselectie van vondsten en stelt in het kader van dit onderzoek enkele vragen over de praktijk van het deselecteren van vondsten bij uw depot. Naast de depots worden alle certificaathouders bevroegd met een eigen vragenlijst.

Onderzoek

Hoewel de Erfgoedwet voorschrijft dat alle vondsten uit archeologisch onderzoek behouden moeten worden en opgeslagen dienen te worden in een depot, worden in de praktijk op diverse momenten in het archeologische werkproces vondsten geselecteerd die niet nader onderzocht en/of behouden worden. De Inspectie constateert dat er weinig zicht is op deze praktijk van deselectie: op welke schaal worden vondsten gedeselecteerd en welke voorwaarden worden er gehanteerd of welke overwegingen spelen een rol?

Themavragen

De themavragen gaan over de praktijk van deselectie van vondsten binnen uw depot. In de vragenlijst is aandacht voor (1) beleid; (2) de weigering van vondsten door uw depot; (3) de definitieve verwijdering van vondsten uit uw depot ter afstoting of vernietiging en (4) de registratie en eventuele monsternamen van verwijderde vondsten.

E.1 Beleid

- E.1 Heeft uw depot vastgesteld beleid voor het weigeren van vondsten en/of het definitief verwijderen van vondsten (een zogeheten deselectiebeleid)?
Toelichting: Met vastgesteld beleid wordt bedoeld een raadpleegbaar beleid met (algemene) regels over welke vondsten eventueel wel of niet verwijderd worden en dus niet behouden worden, en onder welke voorwaarden vondsten verwijderd mogen worden.
- Ja, voor beide
 - Ja, maar alleen voor het weigeren van vondsten in het depot
 - Ja, maar alleen voor het definitief verwijderen van vondsten uit het depot
 - Nee
- E.2 Bent u van mening dat er een algemeen geldend beleid voor deselectie van vondsten opgesteld zou moeten worden?
- Ja
 - Nee (Ga naar vraag E.4)
- E.3 Welk beleidsniveau is volgens u het meest geëigend voor het opstellen van een (algemeen geldend) beleid voor deselectie van vondsten?
- Landelijk
 - Provinciaal
 - Gemeentelijk
 - Per archeoregio
 - Per depot
- E.4 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf:
- [TEKSTVELD]

E.2 Weigering van vondsten

- E.5 Weigert uw depot wel eens vondsten die ter overdracht worden aangeboden?

Toelichting: Hier wordt niet bedoeld op het weigeren van vondsten omdat de bijbehorende opgravings-administratie (nog) niet op orde is o.i.d. (oftewel een tijdelijke weigeringsgrond).

- ☐ Ja
- ☐ Nee (Ga naar vraag E.7)

E.6 In welke mate spelen onderstaande redenen een rol bij het weigeren van vondsten?

E.6.1 Er is bij het desbetreffende veldonderzoek een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) verzameld.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

E.6.2 Er is uit ander onderzoek al een grote hoeveelheid gelijksoortige vondsten (type, aard, datering) voorhanden/het ontbreekt de vondst aan zeldzaamheid.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

E.6.3 Het vondstmateriaal is dermate uitgebreid onderzocht dat bewaren geen meerwaarde heeft.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

E.6.4 De vondsten zijn niet geconserveerd.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

E.6.5 De vondsten dateren uit de WOII.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden
- ☐ Nooit
- ☐ Onbekend

E.6.6 Het vondstmateriaal is niet afkomstig van professioneel/officieel archeologisch onderzoek.

- ☐ Altijd
- ☐ Vaak
- ☐ Soms
- ☐ Zelden

- Nooit
- Onbekend

E.6.7 De vondsten zijn vervuild/schadelijk voor de gezondheid en/of het milieu.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend

E.6.8 De grondmonsters zijn niet uitgewerkt.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend

E.6.9 Andere redenen voor het weigeren van vondsten:

- [TEKSTVELD]

E.7 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf:

- [TEKSTVELD]

E.3 Verwijdering van vondsten uit het depot

E.8 Selecteert uw depot wel eens vondsten voor definitieve verwijdering?

Toelichting: Te denken valt aan verwijdering van vondsten vanwege de hoge opslagkosten of gebrekkige onderzoekswaarde van de vondst. Hier wordt niet bedoeld op verwijdering vanwege overmacht in de zin van rampspoed als brand o.i.d.

- Ja (Ga naar vraag E.9)
- Nee

E.8.1 Om welke reden(en) wordt/worden vondsten niet definitief verwijderd uit uw depot? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Het huidige depotbeleid staat dit niet toe
- Definitieve verwijdering van vondsten strookt niet met de (wettelijke) taak van het depot
- Door gebrek aan zicht op de complete collectie kan niet adequaat beoordeeld worden welke vondsten eventueel in aanmerking zouden kunnen komen voor definitieve verwijdering
- Anders, namelijk [TEKSTVELD]
(Ga naar vraag E.12)

E.9 Hoe vaak worden vondsten uit onderstaande categorieën definitief verwijderd?

Toelichting: Indien het depot niet beschikt over de gevraagde vondstcategorie, kruis dan n.v.t. aan.

		DROPDOWN
9.1 Aardewerk		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.1.1)
9.1.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt

het definitief verwijderen van aardewerk?	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.2 Bouwmateriaal		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.2.1)
9.2.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van bouwmateriaal?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.3 Dierlijk botmateriaal		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.3.1)
9.3.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van dierlijk botmateriaal?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.4 Menselijk botmateriaal		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.4.1)
9.4.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van menselijk botmateriaal?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.5 Hout		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.5.1)
9.5.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt

verwijderen van hout?	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.6 Houtskool		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.6.1)
9.6.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van houtskool?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.7 Overig organisch materiaal (touw, gewei etc)		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.7.1)
9.7.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van overig organisch materiaal (touw, gewei etc)?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.8 Glas		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.8.1)
9.8.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van glas?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.9 Metaal		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.9.1)
9.9.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van metaal?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt

	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.10 Steen		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.10.1)
9.10.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van steen?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.11 Textiel		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.11.1)
9.11.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van textiel?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	
9.12 Grondmonsters		Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt (als vaak/soms/zelden, ga naar 9.12.1)
9.12.1 Hoe vaak spelen de volgende redenen een rol bij het definitief verwijderen van grondmonsters?	Schimmel	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Hoge kosten (her)conservering	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Ruimtegebrek	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Slechte conditie materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Opslagkosten	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Geen onderzoekswaarde materiaal	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Onbekende vondstcontext	Vaak/soms/zelden/nooit/onbekend/nvt
	Anders, nl.: [OPEN TEKST]	

- E.10 Op welke wijze(n) word(t)(en) vondsten uit uw depot verwijderd? (*meerdere antwoorden mogelijk*)
- Gedeselecteerde vondsten worden vernietigd of ter destructie aangeboden
 - Gedeselecteerde vondsten worden met de reguliere vuilnis meegegeven
 - Gedeselecteerde vondsten worden weggegeven aan geïnteresseerde amateurverenigingen of aan (lokale) musea
 - Anders, namelijk [TEKSTVELD]
- E.11 Geef bij benadering aan hoeveel vondsten op jaarbasis definitief uit uw depot verwijderd worden. Indien mogelijk zowel een aantal als een percentage.

- [TEKSTVELD Aantal (geschatte) vondsten op jaarbasis definitief uit uw depot verwijderd]
 - [TEKSTVELD Percentage (geschat) van de gehele collectie vondsten op jaarbasis definitief uit uw depot verwijderd]
 - Onbekend
- E.12 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf:
- [TEKSTVELD]

E.4 Registratie en monsternamen

- E.13 Wordt er een register bijgehouden van definitief verwijderde vondsten?
- Ja
 - Nee (Ga naar vraag E.15)
- E.14 Welke informatie wordt vastgelegd over een definitief verwijderde vondst?
(meerdere antwoorden mogelijk)
- Projectnaam/naam onderzoekslocatie
 - Materiaalsoort
 - Type vondst/object
 - Datering
 - Gewicht
 - Conserveringstoestand/mate van gaafheid
 - Vondstcontext
 - Nadere determinatie
 - Tekening
 - Foto
 - Reden van verwijdering
 - Anders, namelijk [TEKSTVELD]
- E.15 Worden van vondsten die definitief verwijderd worden (soms) monsters/samples bewaard voor eventueel toekomstig onderzoek?
- Ja
 - Nee (Ga naar vraag E.17)
- E.16. Geef aan hoe vaak monsters/samples uit de volgende vondstcategorieën bewaard worden voor eventueel toekomstig onderzoek:
Toelichting: Indien het depot niet beschikt over de gevraagde vondstcategorie, kruis dan n.v.t. aan.
- E.16.1 Aardewerk
- Altijd
 - Vaak
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit
 - Onbekend
 - Niet van toepassing;
- E.16.2 Bouwmateriaal
- Altijd
 - Vaak
 - Soms
 - Zelden
 - Nooit
 - Onbekend
 - Niet van toepassing

E.16.3 Dierlijk botmateriaal

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.4 Menselijk botmateriaal

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.5 Hout

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.6 Houtskool

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.7 Overig organisch (gewei, touw etc)

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.8 Glas

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.9 Metaal

- Altijd

- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.10 Steen

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.11 Textiel

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.16.12 Grondmonsters

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit
- Onbekend
- Niet van toepassing

E.17 Ruimte voor toelichting op één of meer van de gegeven antwoorden in deze paragraaf:

- [TEKSTVELD]

E.5. Algemeen open veld

E.18 Heeft u nog opmerkingen in het algemeen over het thema deselectie van vondstmateriaal?

[TEKSTVELD]

Foto: Verzameling benen voorwerpen in depot.

| | | | |

| | | | |

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed |
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16478 | 2500 BL Den Haag
info@inspectie-oe.nl | <https://www.inspectie-oe.nl>

Oktober 2025